

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра психології, педагогіки і туризму

Кваліфікаційна робота бакалавра
на тему: «Тематичні парки в індустрії туризму США»

Допущено до захисту
« ___ » _____ 2021 року

студентки групи Т01-17
факультету перекладознавства
освітньої програми
Туристичне обслуговування
за спеціальністю 242 Туризм
Щербак Юлії Володимирівни

Завідувач кафедри
історії, психології і туризму
Матвієнко Ольга Василівна

Науковий керівник:
кандидат історичних наук, доцент
Лебедева Ірина Миколаївна

(підпис)   *(ПІБ)*

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІСЦЯ ТЕМАТИЧНИХ ПАРКІВ В ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ.....	7
1.1. Тематичні парки як об’єкт індустрії дозвілля та особливості їх функціонування	7
1.2. Історія виникнення та розвитку тематичних парків.....	16
РОЗДІЛ 2. ТЕМАТИЧНІ ПАРКИ США ЯК ВАЖЛИВИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РЕСУРС	22
2.1. Місце тематичних парків в індустрії туризму США	22
2.2. Видове різноманіття та класифікація тематичних парків	27
2.3. Інфраструктура тематичних парків США	36
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕМАТИЧНИХ ПАРКІВ В ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	47
3.1. Сучасний стан та основні тенденції розвитку тематичних парків у США	47
3.2. Проблеми популяризації тематичних парків в Україні на прикладі їх місця в індустрії туризму США	55
ВИСНОВКИ.....	64
РЕЗЮМЕ/RESUME.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Бурхливий розвиток туризму в останні десятиліття вимагає розширення номенклатури туристичних ресурсів, які здатні позитивно вплинути на туристичну привабливість країни. Одним з таких ресурсів, який стає все більш популярним, є тематичні парки. Вони привертають відвідувачів не тільки з інших міст, але й з інших країн, що позитивно впливає на розвиток економічного стану міста. Популярність парків з кожним роком зростає все більше. За рік в США парки відвідують близько 90млн туристів, а доходи досягають приблизно 3млрд доларів.

На сьогоднішній день вид традиційного парку відпочинку не відповідає основним потребам сучасного відвідувача. Індустрія розваг включає в себе різноманітні напрямки культурно-дозвілдової і рекреаційно-оздоровчої діяльності. Пов'язана вона з експлуатацією атракційної техніки і сучасної технології розваг, котрі допомагають створити унікальну атмосферу. Простір парку як об'єкта соціально-культурної сфери повинен представляти собою комплекс розваг з великим різноманіттям культурно-дозвіллевих і рекреаційних послуг. Сучасний розважальний парк – це унікальний комплекс культурно-розважальних, спортивно оздоровчих і рекреаційних послуг, які викликають у відвідувача різноманітні емоції для досягнення розважального ефекту.

Тематичні парки в світовій індустрії дозвілля та розваг займають особливе місце. Їх розвиток пройшов чималий шлях - від садів Тіволі в Копенгагені і Пратера у Відні до сучасних парків Уолта Діснея. Причому, стверджується, що більшість парків, створених після 1955 р. - це абсолютно нове явище. Спочатку тематичні парки були створені як центри дозвілля, які поєднували розважальну і пізнавальну функції, а вже з часом, в умовах динамічного розвитку перетворилися на мультипаркові курорти міжнародного значення. В основу концепції створення та розвитку тематичного парку, як правило, закладається основна тема, навколо якої

відбувається побудова всіх дій - від розміщення атракціонів, організації громадського харчування до здійснення дрібної торгівлі та живих шоу-програм. Класичним прикладом є Діснейленд, ідея якого полягає у відтворенні країни мультфільмів Уолта Діснея. Основна мета тематичних парків є забезпечення туристів позитивними емоціями, де відвідувачі зможуть розслабитися та отримати незабутні враження .

У світі налічується десятки великих тематичних парків. Вони є не тільки у високорозвинених країнах, але і у країнах, що розвиваються. Проте досвід будівництва показав, що парки, об'єднані певною популярною в суспільстві темою, користуються більшим попитом серед відвідувачів, ніж парки, що складаються з набору окремих атракціонів. Будь-який тематичний парк, у тому числі і курортного типу, повинен мати своїх постійних відвідувачів. Без цього йому важко стати прибутковим. Головним у його організації та функціонуванні тематичних парків має бути створення таких умов, при яких у всіх гостей, які покидають парк, з'являлося б бажання повернутися сюди знову.

Постановка проблеми та ступінь розробленості теми. Тематичні парки здійснюють великий вплив на розвиток рекреації внутрішнього і міжнародного туризму. Процес розвитку тематичних парків світу являє собою складний процес. Вплив тематичних парків на формування туристичних потоків і рекреаційних зон відмічається на зайнятості населення, темпах розвитку економіки даного регіону тощо. У порівнянні з традиційними парками розваг, тематичні використовують новітні технології, призначені для відвідувачів будь-якого віку, виконуючи різні функції: пізнавальну, розважальну, освітню, адаптаційну та ін.

Досвід використання тематичних парків в індустрії туризму може бути корисним для України. Це створило би додаткові робочі місця та збільшило б туристичні потоки, що в свою чергу допомогло б економіці країни.

Ступінь розробленості теми – Тематичні парки на сучасному етапі, мають великий потенціал для привабливості туристів в країні, загальні теми

було розкрито в роботах таких експертів Александрова А. [1], Барабанщикова Н.А. [2], Коваль П.Ф. [3], Теодорович Л.В. [4], Калініна Л.А. [7], Лейман А.С. [8], Мачиганська Н.І. [9], Петрова І.В. [11], Рудська К.В. [12], Смочко Н.М. [15], Трошкіна О.А. [16] та ін.

Мета курсової роботи – розглянути тематичні парки та їх роль в індустрії туризму США.

Зазначена мета роботи вимагає вирішення таких **завдань**:

- визначити роль та значення тематичних парків в індустрії туризму;
  - описати місце тематичних парків в індустрії США;
  - дослідити видове різноманіття тематичних парків США
- розглянути характеристику послуг тематичних парків;
- розглянути інфраструктуру тематичних парків США;
  - визначити перспективність створення тематичних парків в Україні.

Об'єкт дослідження – тематичні парки США як туристичний ресурс країни.

Предметом дослідження є місце тематичних парків в індустрії США, особливості їх організації та надання послуг туристам у тематичних парках.

Методи і підходи, що застосовуються для вирішення поставлених завдань: описовий, ретроспективний, метод аналізу та синтезу, класифікації.

Інформаційна основа дослідження: В роботі було використано праці вітчизняних і зарубіжних науковців, а також інтернет-ресурси, зокрема сайти тематичних парків США, такі як Universal Studios Hollywood, Kalahari Resorts & Conventions та Jurassic World, в яких міститься інформація про особливості організації, асортимент послуг та інші дані, які стосуються функціонуванні парку.

Ступінь вирішення проблеми в дослідженні та практичне значення одержаних результатів – у кваліфікаційній роботі проведено теоретичний огляд літературних джерел з питань попиту та популяризації тематичних

парків в США та на теренах України. На основі обробки статистичної інформації виконано аналіз сучасного стану розвитку тематичних парків та ідентифіковано основні проблеми та перспективи. Окремо було виділено вплив тематичних парків на галузь туризму в США. На основі розвитку розважальних парків в США, була проведена порівняльна характеристика з Україною, та запропоновані рішення, щодо створення схожих парків на території держави. Практичний аналіз розвитку тематичних парків США, дозволив оцінити перспективи та методи просування розважальних парків в Україні.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи відбулася під час виступу на Міжнародній науково-практичній конференції «Ad orbem per linguas. До світу через мови» (Київ, 13–14 травні 2021 року) на тему «Тематичні парки США: історія створення і сучасний стан».

Структура роботи: Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг роботи становить 71 сторінка. Список використаних налічує – 43 джерела.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІСЦЯ ТЕМАТИЧНИХ ПАРКІВ В ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

1.1. Тематичні парки як об'єкт індустрії туризму

Індустрія розваг на сьогоднішній день є однією з найбільш технологічних, капіталомістких, стрімко зростаючих галузей культурно-дозвілдової діяльності. В індустрії розваг ставляться найбільш вражаючі рекорди швидкості і вартості проєктів. Але в той же час ці рекорди і самі недовговічні: зголоднілий за сильним емоціям глядач постійно вимагає нових видовищ і розваг [1, с. 17].

Сучасна індустрія розваг об'єднує в собі різні напрямки культурно-дозвілдової і рекреаційно-оздоровчої діяльності, пов'язані в першу чергу, з виробництвом і експлуатацією атракціонної техніки та розважального обладнання, а також сучасні технології розваг, спрямовані на досягнення необхідного розважального ефекту, створення незабутньої атмосфери свята, радості і щастя.

На сьогоднішній день формат традиційного парку культури і відпочинку багато в чому застарів і не відповідає потребам сучасного відвідувача. Виходячи з можливостей і особливостей парку як суб'єкта соціально-культурної сфери в даний час він повинен являти собою унікальний розважальний комплекс з широким набором рекреаційних і культурно-дозвіллових послуг.

Сучасний парк розваг - це унікальний, високотехнологічний комплекс культурно-розважальних, спортивно-оздоровчих та рекреаційних послуг, що дозволяє людині відчувати емоції, завдяки яким він досягає найбільшого розважального ефекту. Атракціони, які використовуються в парках, дозволяють штучно створювати такі відчуття, які викликають у відвідувача найрізноманітніші емоції: страх, насолоду, відчуття польоту, перевантажень і т.д.

Наявність сучасного розважального обладнання та атракціонної техніки є важливою частиною парку розваг, але тільки ними, природно, він обмежуватися не може. Без пунктів харчування, стаціонарних і пересувних кафе, кондитерських автоматів, сувенірної продукції, культурної програми сучасний парк розваг неможливий, оскільки ці аспекти життєво-необхідні для задоволення потреб відвідувачів [3].

Завданням успішного адміністрування є здатність утримувати відвідувача на території парку протягом якомога більш тривалого часу, стимулюючи при цьому бажання клієнта знову повернутися сюди. Керівництву парку необхідно прикладати колосальні зусилля для того, щоб інтерес клієнта до парку не вичерпався кількома відвідуваннями [4]. Для цього існує безліч засобів і їх поєднань, які в принципі і визначають успішну роботу парку.

Тематизація окремих ділянок парку є системою залучення клієнтів, створення ефекту незвичності і привабливості. Існують тематичні зони типу «піратська бухта», «долина храмів», «східний базар (тисяча і одна ніч)» та ін. Так само за різними тематичними зонам можуть бути згруповані атракціони і обладнання. Наприклад, зона «Western City» - ковбойське містечко, де можуть розташуватися тири, атракціон «Родео» у вигляді бика та інші розваги.

Також невід'ємним елементом парку є тематичні ділянки, створені за допомогою можливостей природи - ландшафти, які зроблять парк затишним і трохи загадковим, і будуть залучати відвідувачів у літню спеку, а дітям нададуть прекрасне місце для ігор. Це можуть бути «мисливські будиночки», куточки різних казкових героїв (наприклад, «Будинок семи гномів»).

Освітлення має фундаментальне значення у благоустрою та оздобленні парку, оскільки значна частина роботи парку здійснюється якраз у темний час доби. Отже, освітлення має в парку визначальну функцію, але при цьому воно повинно бути адаптоване до природних умов. Призначення освітлення в парку зовсім не таке, як на вулиці, площі, де воно служить для освітлення

простору з метою полегшення пересування і забезпечення безпеки перехожих. Ця функція для паркового освітлення вторинна, тоді як основне його призначення - створення пейзажів і перетворення буденності на щось фантастичне. Будучи невід'ємним елементом обстановки парку, освітлення повинно творити диво, робити невидиме видимим, використовуватися разом з музикою і іншими засобами для створення видовищності.

Вистави звуків і світла завжди привертають публіку. Досить згадати світлозвукові фонтани, які користуються незмінною популярністю. Функції освітлення парку можна звести до наступних:

- урбаністська функція - світло використовується для освітлення території;

- архітектурна функція - світло використовується для створення пейзажів, перетворення навколишнього середовища, надання йому рис неповторності;

- видовищна функція - світло, поряд з музикою і водними об'єктами, є елементом прикраси парку, включеним у процес розваги.

Музика - важливий елемент будь-якого видовища, вона доповнює, створює певний настрій під час проведення часу в парку, а якщо вона ще й використовується незвичайним чином, то у багато разів підсилює створення настрою у відвідувача. У парку музика може використовуватися двома способами: як акомпанемент загального фону (т.зв. музика обстановки, або «*ambience music*» - музика навколишнього середовища) і безпосередньо під час проведення свят і концертів (спеціальний музичний супровід).

Музичний акомпанемент, який можна почути в «громадських» місцях парку, покликаний створити звукову основу, приглушує малоприємні звуки, ~~що~~ створює атмосферу релаксації і розваги, приємну для всіх категорій відвідувачів. Іншими словами, музика в парку повинна подаватися як елемент загального розваги. У межах тематичних зон музика повинна відповідати тій ідеї, яка закладена в оформленні тієї або іншої зони. Тобто на

майданчику в стилі «Дикого Заходу» і «Зоряних Воєн» повинні звучати відповідна тематична музика і звукові ефекти.

Іншим важливим елементом музикальності парку є концерти і виступи артистів. Завдання музики тут додати максимальну видовищність заходу, бути вплетеною в контекст шоу, або розважальної програми, яка під зачаровують звуки «понесе» глядача в якийсь казковий світ. У цьому відношенні цікавий досвід Діснейлендів, де концерти артистів у костюмах пожежників (The Firemen five plus one), виступи маленьких груп музикантів, переодягнених у ковбоїв з порожніми бідонами, які використовуються як барабани, і пилами в якості віолончелі, стали візитною карткою американських парків з самого початку їх роботи, і однією з факторів їх популярності.

Концертно-розважальна діяльність є невід'ємним елементом культурно-розважальної діяльності парку. Парк розваг може служити сценічним майданчиком для виступу відомих артистів і різних шоу-програм, місцем проведення масових свят (Масляна, День міста, Новий рік), спортивних заходів.

Умовно розважальні заходи в парку можна розділити на 2 категорії: спеціальні заходи і регулярні програми. Тобто, крім спеціально організованих концертів і заходів, приурочених до якоїсь дати чи події, також у парку повинні бути присутніми щоденні розважальні програми (конкурси, ігри, анімаційні програми), які будуть підтримувати постійний інтерес відвідувачів парку.

Символ парку є його своєрідним фірмовим знаком, за допомогою якого парк стає впізнаваним. Символом є персонаж, який зосереджує в своєму образі основну тему парку. Такий персонаж стає логотипом, який потім наноситься на футболки, кепки та інші речі з рекламною символікою.

Персонаж повинен бути спочатку задуманий таким чином, щоб стати сильною стороною парку, бути здатним моментально справляти на відвідувача глибоке враження і народжувати в ньому симпатію. Адже він - не

тільки іграшка, але суть парку, виражена в образі і покликана приємно дивувати і запам'ятовуватися так, щоб у клієнтів виникало бажання купити речі з його зображенням (футболки, кепки та ін.), у тому числі й у тих, хто зазвичай не має особливого інтересу до парків.

Персонаж, якщо він дійсно «вдався», повинен зажити своїм власним життям, незалежно від парку. На основі ідеї, закладеної в символічному персонажа і фірмовому стилі, будується вся маркетингова політика і художня складова парку розваг. При створенні персонажа слід ретельно продумати, який вплив він повинен мати на гостей парку. Герой повинен негайно привертати до себе увагу, запам'ятовуватися, мати свою історію, або легенду. В ідеалі персонаж парку може стати джерелом додаткового доходу: в якості емблеми, що наноситься на сувенірну продукцію; фотографування з героєм і т.д.

Тематичні парки дуже різноманітні. Вони можуть бути невеликими або займати значну територію, відрізняються тематикою, набором атракціонів тощо. Серед різних типів парків розваг варто виділити:

1. Парк атракціонів в прямому сенсі цього слова, в якому для кожної категорії відвідувачів є свої атракціони.

2. Парк активного відпочинку, з об'єктами спортивно-акробатичного характеру (смуги перешкод, підвісні містки, спуск по канатах і т.п.).

3. Парк, який визначається назвою «Ghost City» (Місто привидів), в якому використовуються елементи оформлення в стилі «жах». Такий парк є розвитком концепції атракціону «Кімната страху». Як правило, ефект такого парку базується на елементах несподіванки і переляку, і будується із застосуванням електромеханічних об'єктів, декорацій, спецефектів і особливостей ландшафту.

4. Парк призових атракціонів (Redemption), оснащений усілякими ігровими автоматами і розважальними апаратами, з використанням жетонів і накопичувальної системи і можливістю вигравати дрібні і великі призи.

Даний тип парку найбільш характерний для розважальних центрів, або критих парків розваг.

5. Парк етнокультурного характеру, в якому відтворюються елементи архітектури, побуту, костюмів будь-яких історичних епох, а також елементів господарства, у вигляді старовинних мануфактур або фабрик з їх виробничим циклом.

6. Тематичний парк, який за своєю суттю є інноваційною формою концепції парку розваг. Саме тому зупинимо на ньому більш докладно. Існує чимало методів підбору атракціонів, створення особливих пейзажів, ілюмінації, музики, які дозволяють парку перетворитися на справді унікальне місце розваг. Всі ці методи можуть бути синтезовані в концепцію тематичного парку, що є їх природним продовженням.

Темою може послужити сфера суспільної діяльності, персонаж, легенда, ситуація, історія або поєднання цих елементів. Таким чином, парк може «конструювати», а об'єкти в ньому - обіграватися в зазначеному ключі. Тоді атракціони виявляться включеними в пейзаж, відображаючи загальну тематичну атмосферу, і декорованими, відповідно до загальної темою парку. Основною характеристикою тематичного парку є, природно, якась тема, здатна надати суттєві маркетингові переваги [15, с. 16].

Тематичний парк - це центр сімейного відпочинку і розваг, що багато в чому визначає вибір самої теми. Щоб об'єднати людей різного віку і, в першу чергу, залучити доросле населення, вона повинна носити не тільки розважальний, але й інформаційно-пізнавальний характер.

Парки можуть створюватися навколо найрізноманітніших тем: історія, культура, географія, спорт і т.д. Деякі з них цілком присвячені одній темі, інші зачіпають різні теми, наприклад парк King's Island в Огайо (він розділений на декілька тематичних зон: Річковий місто, Дикі тварини, вулиця Інтернаціональна та ін.). Інший приклад - парк Great America в Каліфорнії - центр сімейного відпочинку, де на площі 100 акрів розміщені Площа рідного містечка, Територія Юкон, Гавань Янки, Сільська ярмарок і Новий Орлеан.

Постійно діючі експозиції в «Діснейленді» розповідають про історію Америки, культури різних народів. Познайтеся з підводним світом, його мешканцями і подивитися барвисте шоу за участю морських тварин можна в парку «Sea World» у Сан-Дієго. Він також займається вивченням поведінки дельфінів, косаток, тюленів, а отримані наукові дані використовуються у процесі їх дресирування та створення різноманітних номерів за участю тварин.

Від загальної інформації, яка надавалася відвідувачам під час екскурсій по парку, ці установи індустрії розваг перейшли до організації повноцінного навчального процесу. Тематичні парки виділяють великі кошти на освіту. Вони створюють при собі спеціалізовані школи, відкривають програми навчання, запрошують викладачів для проведення занять, випускають навчальні книги. Спектр освітніх програм достатньо широкий. Частина їх розрахована на дітей молодшого віку, інша - на дітей старшого віку і дорослих. Тематика програм дуже різноманітна. Наприклад, тематичний парк Disney World пропонує значну кількість навчальних програм – від курсів по фігурній стрижці кущів до циклу семінарів з теорії і практики менеджменту.

Крім оригінальної концепції, тематичні парки мають ряд інших переваг перед традиційними парками розваг. Тематичні парки розміщуються за межею міста. Підраховано, що для прибуткового функціонування вони повинні перебувати в межах двогодинної досяжності.

Так, найстаріший тематичний парк США «Дісней - Ленд» побудований у 60 км на південний схід від Лос-Анджелеса. Найбільший тематичний парк Європи «Євро-Діснейленд» розташований у 30 км від Парижа. «Країна мумій-тролей» у Фінляндії знаходиться в 20 км від міста Турку.

Тематичні парки – порівняно нова концепція розважальних об'єктів, що динамічно розвивається. В основу тематичних парків вкладається захоплююча тема, якій підпорядковані усі вистави і атракціони, що пропонує парк [7, 122]. Тематичні парки користуються величезною популярністю, у тому числі, й серед іноземних туристів. Цей сегмент туристичної індустрії

приносить значні прибутки і відноситься до перспективних напрямів розвитку індустрії дозвілля.

Для того щоб інтерес до тематичного парку не пропав з роками, необхідно періодично оновлювати атракціони. Термін їх експлуатації зазвичай становить 3-4 року. В «Діснейленді» в театрі «Меджік Ай» регулярно оновлюється репертуар. В останньому супер-шоу широко використані досягнення стереокіно в поєднанні з театральними спецефектами, такими, як рухома підлога, яка переміщується згідно сюжету фільму. Висока конкурентоспроможність тематичних парків досягається завдяки грамотній ціновій політиці. На відміну від колишніх об'єктів дозвілля, у тематичних парках використовуються єдині вхідні квитки, до вартості яких включено цілий пакет послуг - відвідування парку, харчування і т.д.

Втриматися на ринку і процвітати тематичні парки можуть завдяки грамотній маркетингової політики, основними рисами якої є:

- поєднання різноманітності і простоти в пропозиції послуг;
- стабільність і висока якість обслуговування;
- створення кваліфікованої менеджерської команди;
- забезпечення чистоти і порядку.

Великих тематичних парків розваг у світі десятки. Вони є не тільки у високорозвинених країнах, але і у країнах, що розвиваються. Проте досвід будівництва показав, що парки, об'єднані певною популярною в суспільстві темою, користуються більшим попитом серед відвідувачів, ніж парки, що складаються з набору окремих атракціонів. Будь-який тематичний парк, в тому числі і курортного типу, повинен мати своїх постійних відвідувачів. Без цього йому важко стати прибутковим. Тому головним у його організації та функціонуванні має бути створення таких умов, при яких у всіх гостей, які покидають парк, з'являлося б бажання повернутися сюди знову.

Завдяки систематичному оновленню атракціонів і розважальних програм тематичні парки формують постійну клієнтуру і підтримують

потужні туристичні потоки. Парки – переважно «штучна» частина природи, «штучна» система, яка не має екологічних проблем. Шкоду, яку середовищу завдають рекреанти, персонал ліквідує в нічний час, таким чином об'єкти парків завжди перебувають в однаково доброму стані. Цього можна досягти тільки на дуже незначній території із штучно створеним і штучно підтримуваним рекреаційним середовищем. Досвід організації тематичних парків заслуговує запозичення як альтернатива реальним подорожам світом для тих, хто не може чи не хоче покидати межі країни. Таким чином, тематичні парки є одним із факторів розвитку внутрішнього та зовнішнього туризму. Крім того, створення таких об'єктів забезпечують роботою місцеве населення, сприяє збільшенню площі “безпроблемних територій”, зацікавленню молоді у здорових формах відпочинку і дозвілля.

Значний напрям туристичних поїздок у США пов'язаний з тематичними парками. Більшість парків розташовані у штатах Каліфорнії та Флориді, кожного року їх відвідують десятки мільйонів туристів. Ці штати – найбільші у світі рекреаційні центри. Флорида і Каліфорнія відомі переважно як популярні місця літнього відпочинку та розташування унікальних тематичних парків.

Зазвичай, туристичним попитом користуються послуги тих розважальних закладів, які недоступні в місці постійного проживання споживачів турпродукту. До числа таких закладів, насамперед, відносяться музеї, виставкові центри, тематичні парки, зоопарки, а також казино, концертні організації та театри. Для іноземних туристів використання закладів розважальної інфраструктури обмежується необхідністю досконалого знання мови країни, в якій знаходяться ці об'єкти. Тому у в'їзному туризмі більше значення мають тематичні парки, казино, виставкові центри та музеї, для відвідування яких досконале знання мови не є обов'язковою умовою.

Таким чином, сучасний тематичний парк являє собою важливий фактор збільшення туристичної привабливості певної країни. Існує різні типи

тематичних парків. Вони можуть бути присвяченими одній конкретній темі, або розбиті на сегменти, кожен з яких присвячений своїй тематиці. Такі місця, як Walt Disney World (Світ Уолта Діснея) у Флориді, США, фактично об'єднують під своєю егідою кілька тематичних парків. Слід зазначити, що виграшна тема не є обов'язковим фактором для збільшення популярності парку. Парк розваг, який має тверду управлінську основу, буде приносити дохід і під час відсутності значних ідей по тематизації.

1.2. Історія виникнення та розвитку тематичних парків

Появі першого тематичного парку передувала довга передісторія, яка підготувала ґрунт для розквіту цих закладів дозвілля. Їх витoki сягають глибини століть, зокрема часів середньовічних європейських ярмарків, карнавалів, а також «садів задоволень». Загалом у розвитку тематичних парків можна виділити п'ять етапів, на кожному з яких під дією різноманітних факторів, що мали неоднакове значення в різний час, відбувалися відповідні структурні та просторові зрушення. Перше проявлялося у зміні концепції, збільшенні кількості гравців на ринку та різноманітності тематик, збільшенні кількості тематичних парків, зростанні їх мережі, появі паркових ТНК (транснаціональних корпорацій), друге – у послідовному розширенні географії тематичних парків у світі.

Якщо згадати про європейські парки вісімнадцятого століття, відразу стане зрозуміло, що саме вони є безпосередніми попередниками сучасних парків розваг. Не маючи атракціонів в звичному для нас розумінні, парки біли розроблені в замках, навколо літніх резиденцій, для цього відводились значні ділянки землі, щоб розвага гостей займало якомога більше часу. Парки складалися з природних елементів, різних поєднань ландшафтів, мальовничих краєвидів, які захоплювали і дивували. Сади, штучні водоспади, гроти, химерні фонтани, створені в вісімнадцятому столітті, стали атракціонами тієї епохи, в організації яких парків найважливішу роль зіграли

ділянки землі та їх розміри. Простір сам по собі є невід'ємним елементом будь-якого парку. Відвідувач не повинен опинитися перед хаосом атракціонів, нагромаджених один на одного, тому що в цьому випадку його візит буде обмежений часовим інтервалом, необхідним рівно на те, щоб обійти всі атракціони. І, крім того, простір важливий ще й тому, що є матеріалом для творчості. Перетворення пейзажів, створення незвичайних видів - все це вимагає певного вільного місця.

Вода теж є одним з важливих елементів ландшафтної архітектури. Про це свідчать парки сімнадцятого століття, в яких неодмінно присутні води (облямовані водною рослинністю і лататтям), незвичайні, в тому числі фонтани, що раптово включаються, штучні водоспади тощо. Ця тенденція збереглася до наших часів. І зараз вода як унікальний природний ресурс плюс сучасні технології, не дивлячись на певні витрати на їх використання, стають основою дуже успішних атракціонів водного типу, водних прогулянок, сплавів і т.д. Окремо можна виділити ставки, які мають усі властивості привабливого атракціону, якщо вони правильно сплановані і мають досить велику площу. Ставки та озера можуть являти собою ідеальне місце для прогулянок і розміщення човнових станцій, організації ресторану на плавучій веранді, на них можуть знаходитися фонтани різних видів, а самі вони - служити вражаючим дзеркалом, яке підвищує феєричний ефект квітучого в небі салюту. Озера і ставки також можуть служити майданчиком для проведення концертів, шоу, костюмованих вистав та інших масових заходів [14, с. 10-13].

Етапи розвитку тематичних парків:

I етап – середина XVI – кінець XIX століть. Початок першого етапу був обумовлений виділенням європейських ярмаркових атракціонів. Прообраз сучасного тематичного парку, що розташовувався у цей час на території Європи, являли собою обгороджені ділянки території з атракціонами, які ще не були об'єднані спільною темою.

II етап – кінець XIX – середина XX століття. Для другого етапу характерне просторово–структурне зрушення, коли з широкомасштабною еміграцією зі Старого Світу в Новий «переїхали» європейські традиції паркових розваг. Разом з припливом іммігрантів після завершення колонізації території, закінчення воєн і скасування рабства став проявлятися інтерес американців до масових атракціонів, зокрема, з'явилося перше колесо огляду, що служило ядром перших парків такого роду. Парки розваг були породжені епохою промислових переворотів і формуванням індустріального суспільства. Електрифікація, повсюдне впровадження різних машин і механізмів змінили вигляд розважальних закладів, а самі розваги прийняли нові форми. Створювався ринок масово–видовищних розважальних послуг, і парки розваг перетворилися на улюблені народом місця відпочинку, завжди гучні, яскраво освітлені, з різноманітними атракціонами і видами рекреаційної діяльності. Їх популярність ще більше зросла на початку XX ст., коли зросли доходи населення, у людей стало більше часу, з'явилися більш досконалі системи громадського транспорту та збільшилася мобільність населення.

III етап – середина 1950–х – початок 1980–х років. На третьому етапі сталося структурне зрушення в розвитку тематичного парку, викликане будівництвом першого «Disneyland» у 1955 році, коли луна–парки та подібні парки застарілих концепцій перестали задовольняти попит населення. Успіх нових великих парків складався з гармонійного поєднання приблизно семи основних складових: оригінальна тема–концепція, висока технологічність, ретельне планування та проектування парку, увага до дрібниць і деталей, поєднання різноманітності та доступності пропозиції, стабільно висока якість обслуговування відвідувачів, грамотний менеджмент і маркетинг. Просторове зрушення проявилось в зміщенні основного вектора поширення тематичних парків з північного сходу США на їх південь, а також у відродженні парків Європи після війни.

IV етап – початок 1980-х – початок XXI ст. Цей етап характеризувався активним розширенням географії тематичних парків у розвинених країнах. У 1983 році був побудований «Disneyland» в Японії (Токіо), у 1992 році – у Франції (Париж). Це призвело до зміцнення позицій на світовому ринку деяких (переважно американських) мереж тематичних парків.

V етап – початок XXI ст. – наш час. Відбулося просторово–структурне зрушення тематичних парків в країнах, що розвиваються, переважно азіатських: Китаї, Індії, Малайзії, Сінгапурі, Таїланді, ОАЕ. Після Другої світової війни, із зрозумілих причин, розвиток індустрії атракціонів на певний час припинився. Тому справжнім проривом стало будівництво парку для сімейного відпочинку, створеного з ініціативи та за власний кошт Уолта Діснея. У 1955 році він вклав у цю справу 100 тисяч доларів. Але ділові партнери вважали ідею Діснея утопією, і бізнесмену довелося закласти всі свої акції під будівництво першого Діснейленду в Анахаймі (Каліфорнія). 17 мільйонів доларів, вкладених в індустрію розваг, не просто окупилися, а й принесли колосальний дохід. Концепція парку – захоплююча подорож по чарівній країні знаменитих мультфільмів.

Популярність першого парку Діснея надихнула на будівництво подібних парків по всій Америці. В Арлінгтоні з'являється парк «Шість прапорів над Техасом», присвячений американській історії. В Нешвіллі (штат Теннессі) будується «Опріленд» у стилі кантрі. У Нью–Джерсі парки «Велика пригода» і «Сафарі в країні левів» об'єднують атракціони з відкритим зоопарком, де тварини утримуються в природних умовах. Інші країни значно відставали від Сполучених Штатів Америки за кількістю споруджуваних парків атракціонів. У Європі та Азії великі розважальні центри з'явилися лише у наступні десятиліття. Серед найвідоміших тематичних парків можна назвати побудований у 1992 році паризький Діснейленд і парк атракціонів «Лоті Уорлд» у Сеулі (Корея). Останній

занесений у Книгу Гіннеса як найбільший у світі закритий парк (загальна площа понад 7560 га).

Парки атракціонів користуються великою популярністю. За даними «Бізнес-журналу», тільки у США їх відвідують протягом року приблизно 170 мільйонів чоловік. При цьому сукупний дохід таких парків перевищує 1 мільярд доларів на рік [22]. На сучасному етапі відпочинок у поєднанні з розвагами переважає серед цілей подорожей і формує найбільш масові туристські потоки у світі. Вони зароджуються в країнах Європи, Північної Америки, Азіатсько-Тихоокеанського регіону і одночасно тяжіють до цих же регіонів. Центрами розваг все частіше стають курортні райони, що привертають тисячі людей для відпочинку та лікування. Всесвітньо відомими центрами розважального туризму стали міста-курорти Майамі, Монте-Карло, Сан-Дієго. Тематичні парки поступово зайняли особливе місце у світовій індустрії розваг. Останнім часом вони склали серйозну конкуренцію традиційним місцям відпочинку з великою кількістю історико-культурних пам'яток.

Таким чином, ідея тематичних парків зародилася в Європі і була реалізована у вигляді парків задоволення, які існували в багатьох європейських столицях в кінці XIX ст. На Всесвітній виставці в Брюсселі вперше з'явився куточок атракціонів (від франц. attraction – «тяжіння») – каруселі, колесо огляду. Трохи пізніше в Парижі з'явився перший у світі атракціон на літературній основі – «З гармати на Місяць». Відвідувачі по одному залазили в тісний «космічний апарат», їх огортав дим, а потім за ілюмінатором з'являвся місячний пейзаж. Разом з каруселями, розташованими по сусідству, це стали називати Луна-парком. Сучасне втілення ідеї тематичного парку – створений в Нідерландах в 1952 р. парк за мотивами європейських казок. Центри розваг, організовані у формі тематичного парку, розвиваються в США, Франції, Іспанії, Нідерландах, Данії, Німеччині, Великобританії, Японії, Китаї, Австралії. Популярність тематичних парків зростає. Сучасна модель тематичних парків також вперше

з'явилася в Європі, хоча зазвичай її творцем вважається Уолт Дісней. Дійсний розквіт вони переживають у США, а потім отримують поширення у всьому світі.

Друга половина ХХ ст. була ознаменована стрімким розвитком тематичних парків у всьому світі. Відточувалася їх концепція, ставала все більш різноманітною тематика, зростала кількість і одночасно йшло укрупнення цих закладів дозвілля, розширювалася їх географія. Тематичні парки здійснювали дедалі помітніший вплив на туристську індустрію в цілому. Деякі з них перетворювалися на основні пам'ятки туристських районів, забезпечуючи приплив відвідувачів. Ці зміни увінчалися появою тематичних парків нового покоління, характерних для сучасного етапу. У них знайшла втілення концепція мультипаркового курорту як самостійного туристського напрямку, де відвідувачі можуть проводити від декількох годин до декількох днів. З початку 1980-х рр. ринок тематичних паркових розваг набув глобальних масштабів. Поряд з транснаціональними парками-велетнями на кшталт «Disneyland» або «Universal Studios» індустрія тематичних парків охопила середні за розміром парки типу «Six Flags».

Таким чином, тематичні парки є суттєвим фактором збільшення туристичної привабливості певної країни. Сучасні тематичні парки дуже різноманітні. Вони можуть бути присвяченими одній конкретній темі або розбиті на сегменти, кожен з яких має свою тему. На сучасному етапі у багатьох європейських країнах створені тематичні парки, але справжній розквіт вони отримали в США, звідки і стали розповсюджуватися по всьому світу. Сполучені Штати Америки до наших днів за розвитком мережі тематичних парків, рівнем інновацій, унікальністю атракціонів, капіталомісткістю, пропускну здатністю, величиною доходів, різноманітністю тематик і програм перебування відвідувачів випереджають будь-яку іншу країну світу. Також саме тут частка парків розваг, що припадає на одну особу, є найбільшою.

РОЗДІЛ 2. ТЕМАТИЧНІ ПАРКИ США ЯК ВАЖЛИВИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РЕСУРС

2.1. Місце тематичних парків в індустрії туризму США

Парки розваг в США – популярне місце проведення сімейного дозвілля. Деякі з них, наприклад у штаті Флорида, доступні круглий рік. Інші відкриваються навесні, з початком теплої пори року.

Тематичні парки дуже різноманітні. Фанати атракціонів можуть знайти собі парк у будь-якій цінній категорії – від \$ 20 до \$ 300 у день на людину. Цікаві парки не дешеві. Наприклад, квиток до парку Universal буде коштувати \$ 100 на день, що для сім'ї з чотирьох осіб вийде майже у півтисячі доларів у день, не рахуючи їжу (як правило, дорогий, але не досить якісний фаст-фуд) і сувеніри. Якщо купувати квитки на кілька днів, то в перерахунку на один день вийде трохи дешевше.[5]

Багато парків мають спеціалізацію: парки з простими атракціонами для дітей або навпаки – швидкими і високими ролеркостерами для підлітків і дорослих. Є водні парки та тематичні, де діти можуть зануритися в світ своїх улюблених мультфільмів і фільмів, зустріти улюблених персонажів і пройтися вулицями казкового міста.

Буде помилкою вважати, що такі парки – тільки для підлітків або сімей з дітьми. Тематичні парки відвідують також представники інших вікових груп, у тому числі люди за 60.

14 млн відвідувачів в рік – тільки в парках Disney. Тематичні парки розваг – одне з популярних місць для відпустки. Багато сімей проводять там тиждень або більше і витрачають не менше, а то і більше ніж на курортах на океані. За останні 50 років індустрія розваг дуже серйозно розвинулася, щоб відвідувачі не скучили навіть під час тривалого перебування. Великі парки розваг оточені готелями – від шикарних до простих. У парках, крім атракціонів, є також різні шоу, ресторани і, звичайно, магазини.

Між парками – жорстка конкуренція. Найбільші гравці на ринку – Universal (Comcast), SeaWorld і Six Flags. Кожна з цих компаній пропонує щось своє, чого немає у конкурентів. Наприклад Six Flags спеціалізуються на швидких і високих ролекостерах, SeaWorld відомий своїми водними виставами, а Universal – персонажем книг Джоан Роулінг, Гаррі Поттером [16, с. 115].

США належить провідне місце на світовому ринку туристичних послуг. Сукупний внесок сектору подорожей і туризму до ВВП країни у 2019 р. становив 1839 млрд доларів США (8,6 % загального обсягу ВВП). У секторі подорожей і туризму працюють 16,8 млн осіб (10,7 % загальної зайнятості в національній економіці). Водночас частка США на глобальному ринку туристичних послуг повільно скорочується внаслідок динамічного розвитку туризму в країнах Азії та Африки.

Сполученим Штатам Америки властиві суттєві структурні особливості розвитку галузі, що відрізняють її від багатьох туристичних країн світу. Виразною структурною домінантою є лідерство внутрішнього туризму. За підсумками 2019 р., його частка становить 84 % національного ринку туристичних послуг, решту 16 % забезпечує міжнародний туризм. Для країни традиційно характерне переважання виїзного туристичного потоку над в'їзним. США докладають активних зусиль, аби збільшити в'їзний туристичний потік (туристичний експорт). Варто підкреслити важливу роль у цих зусиллях Національного офісу подорожей і туризму Міністерства торгівлі США. Офіс створює позитивний діловий клімат для зростання сектору подорожей та туризму через зменшення інституційних бар'єрів, адмініструє спільні маркетингові зусилля, забезпечує офіційну статистику міжнародних поїздок з/до Сполучених Штатів, координує співпрацю між федеральними відомствами за допомогою Ради з питань туризму. Офіс працює над підвищенням міжнародної конкурентоспроможності американської індустрії подорожей і туризму. Ефективним інструментом для просування США як провідної туристичної дестинації на світовому ринку

zareкомендувала себе спеціальна маркетингова програма «Brand USA», розпочата з 2011 р. Вона фінансується без залучення коштів федерального бюджету на внески дестинацій, туристичних брендів, приватного сектору, а також надходжень від іноземних відвідувачів, які прибувають до Сполучених Штатів за програмою безвізового в'їзду. За період 2011–2019 рр. кількість міжнародних туристичних прибуттів до США зросла з 63,5 млн до 79,3 млн (на 24,9 %). Географічна структура в'їзного турпотoku своєрідна: домінують Канада – 26 % та Мексика – 24 %. Другу половину потоку забезпечують резиденти Сполученого Королівства – 6 %, Японії – 5 %, КНР – 4 % та решти країн світу.[10, с 24]

Перетворення звичайних тематичних парків у туристичні дестинації є сучасною тенденцією в парковій справі США та однією з головних його особливостей. Згідно із соціологічним опитуванням, проведеним у 2016 р. Міжнародною асоціацією розважальних парків і, 25% опитаних американців відвідували парки розваг протягом останнього року, причому інші 43% американців вказали на те, що вони планують відвідати парк розваг протягом наступного року. Серед тієї частки, що вже відвідували парки розваг, 64% американців, сказали, що були там менше 24 годин, інші 27% залишалися там більше одного дня, 28% опитаних були б зацікавлені працювати у парках розваг. Сектор парків розваг є також один з найбільших роботодавців США, у 2018 р. він забезпечив роботою більше ніж 700 тис. людей [18, с. 27].

Сектор розважальних парків акумулює мільярди доларів та є суттєвою частиною економіки США. За даними глобальної консалтингової компанії «AECOM», у 2018 р. валовий прибуток усіх розважальних парків США склав більше ніж 21,9 млрд. доларів США. У порівнянні з 2007 р. ця сума збільшилася майже удвічі та має тенденцію до зростання з кожним роком. Тематичні парки на сьогоднішній день пропонують відвідувачам широкий спектр послуг, які становлять значну долю загального прибутку підприємства. Наприклад, приблизно 55–60% доходів тематичного парку генерується від продажу квитків, 25–30% генерується від послуг харчування,

продажу їжі та напоїв, продажу сувенірів та інших витрат відвідувачів. Тематичні парки також генерують 10–20% своїх доходів від ліцензування, спонсорства та зборів від проведення спеціальних заходів. Увесь валовий дохід цих закладів розваг розподілений між основними ринковими конкурентами наступним чином: 49,3% усіх грошових надходжень належить «The Walt Disney Company», 18,2% – «NBC Universal Media LLC», 7,4% – «Seaworld Parks & Entertainment», по 6,4% мають Cedar Fair LP» та «Six Flags Entertainment Corporation». [25]

Асоціація тематичних розваг («TEA») спільно з Асоціацією економічних досліджень («ERA») щорічно оприлюднює рейтинг найбільш відвідуваних тематичних парків світу, серед яких 19 закладів знаходяться на території США. За 2018 р. 19 найбільших парків США відвідали 142 млн туристів. Незмінне лідируюче місце займає «Magic Kingdom», лише у 2018 р. його відвідало більше ніж 20,8 млн. туристів, це дало йому змогу стати найпопулярнішим парком розваг у світі. До трійки лідерів також входять «Disneyland Park» та «Disney's Animal Kingdom» з 18,6 та 13,7 млн. відвідувачів відповідно. Найбільшу динаміку приросту відвідувачів має парк у Каліфорнії «Universal Studios Hollywood»: у 2007–2018рр. частка відвідувачів збільшилася на рекордні 94,6%, а найбільш від'ємний показник характерний для «Seaworld Orlando» – за такий самий період кількість його відвідувачів зменшилася аж на 20,7%. [38]

Ще однією з важливих рис тематичних парків Північної Америки, зокрема США, є їхня неймовірна популярність, насамперед, серед самих американців, особливо для сімейного відпочинку. До причин, що пояснюють цей феномен, відносяться серед іншого особливості американського менталітету. Індивідуалізм разом з протестантизмом накладає відбиток і на культуру відпочинку американців, і на ставлення до нього, і на переваги у виборі напрямку подорожей. Відомо, що середньостатистичний американець проводить у відпустці лише 10 днів на рік, а бізнесмени відпочивають навіть менше, ніж їх працівники, – в середньому шість робочих днів на рік. Це

набагато нижче аналогічних показників для індустріально розвинених країн світу. Нетривалу відпустку багато американців намагаються використовувати максимально ефективно, купуючи тижневий тур у мультипарковий комплекс–курорт. Соціологічні опитування свідчать, що кожен третій американець надає перевагу проведенню літніх канікул у тематичних парках [19, с. 22].

З 1990–х років паркова справа у Сполучених Штатах Америки розвивається досить динамічно. Сьогодні на території країни успішно функціонує 380 тематичних парків розваг та 827 американських гірок. Середній показник забезпеченості населення атракціонами складає 2,55 американських гірки на 1 млн. осіб, а середня густина розміщення – 0,22 атракціони на кожні 1000 миль². Парки розваг відсутні лише у штатах Аляска та Гаваї [26].

На основі статистичних даних консалтингової компанії «АЕСОМ» було виділено 4 регіони з найбільшою концентрацією парків–гігантів міжнародного рівня. Провідне місце серед них займає штат Флорида. Тут функціонують 8 потужних парків розваг міжнародного рівня, сукупна відвідуваність яких за 2018 р. склала 87,5 млн. туристів. Друге місце належить штату Каліфорнія, де зосереджено 6 міжнародних парків, які утворюють мультипаркові курорти і які у 2018 р. прийняли 49,1 млн. туристів. Третє місце (по 2 парки розваг у кожному) за кількістю відвідувачів поділять регіони Середнього Заходу та Північного Сходу з 10,3 та 6,8 млн. туристів відповідно. Панівне становище за кількістю тематичних парків, які безпосередньо орієнтовані на місцевих жителів займають такі штати, як Флорида (24), Каліфорнія (38), Техас (21), Нью–Йорк (31), Нью–Джерсі (19) та Пенсильванія (18) [37].

На таку просторову організацію розважальних парків вплинуло декілька факторів, у тому числі високий рівень соціально-економічного розвитку населення цих регіонів; вигідне розташування відносно важливих та найбільших транспортних вузлів США; сприятливі природно-кліматичні

умови; наявність розвиненої матеріально-технічної бази, туристичної інфраструктури; високий ступінь туристичної атрактивності середовища у зазначених штатах.

За рік парки США відвідує понад 90 млн. осіб, а доходи сягають майже 3 млрд. доларів. Для порівняння: європейські тематичні парки відвідують щорічно близько 60 млн. гостей (доходи – 1,8 млрд. дол) [21, с 115].

Отже, тематичні парки є одним з популярних туристичних ресурсів США. Вони привертають відвідувачів не тільки з багатьох регіонів Сполучених Штатів Америки, але й туристів з інших країн.

2.2. Видове різноманіття та класифікація тематичних парків

З розвитком мережі тематичних парків виникла необхідність їхньої класифікації. В її основу можуть бути покладені різні ознаки. Першою, як правило, є розмір парку, який визначається площею паркової території, кількістю відвідувачів та чисельністю працівників, а другою — контингент відвідувачів [1, с. 29]. За цими ознаками виділяють чотири види тематичних парків: парки курортного типу, регіональні, міські та вузькоспеціалізовані парки. Тематичні парки курортного типу розраховані на прийом великої кількості відвідувачів, які проводять у них тривалий час, можливо, кілька днів. Ці парки використовують привабливі теми, які об'єднують в єдине ціле різні зони. Їх цільова аудиторія досить широка. Парки У. Діснея і деякі парки компанії «Universal Studios» можуть бути віднесені до тематичних парків курортного типу. Регіональні тематичні парки приваблюють багатьох відвідувачів, але їх кількість і тривалість перебування в цих парках менше, ніж у тематичних парках курортного типу.[13, с 661]

Більшість відвідувачів регіональних парків проживають порівняно недалеко від них. Деякі регіональні парки, такі як «Port Aventura», розташовані в туристичних регіонах і орієнтовані на приїжджих, тому привертають велику кількість туристів. Міські парки мають локальне

значення: їх відвідують майже виключно місцеві жителі. Тематика цих парків обмежена і відступає на другий план, а вся увага переноситься на атракціони. Це зближує їх з класичними парками розваг типу «Луна–парку». Багато міських тематичних парків належать американській групі «Six Flags» — це один з найбільших у світі операторів парків розваг. Назва символізує прапори шести країн: Іспанії, Франції, Республіки Техас, Конфедеративних штатів Америки і США.[36]

Вузькоспеціалізовані парки – це невеликі рекреаційні зони, в яких розвивають певні теми. Спеціалізовані парки відрізняються різноманітністю відвідувачів і тематики, місця розташування. Наприклад, в Орландо (США) є парк «Holy Land Experience», присвячений життю Ісуса Христа і Святої Землі. Інший парк у цій категорії — «Gilroy Gardens» у Каліфорнії — розвиває тему садівництва і знайомить відвідувачів із роллю дерев у нашому повсякденному житті.

За демографічною ознакою виділяють дитячі тематичні парки, дорослі та загальні, де основним чинником є вікова категорія, що впливає на вибір теми. Прикладом можуть служити парки розваг, які задовольняють зацікавленість як дорослих, так і дітей, і які мають не лише розважальний, а й пізнавальний характер. Прикладом таких територій є всесвітньо відомі парки «Disneyland», які розташовані у різних країнах світу, де поряд з яскравими декораціями й мультиплікаційними героями знаходяться експозиції досягнень науково–технічного прогресу. Це і французький парк «Astérix», де територія поділена на історичні зони, і таким чином цікавий як дітям, так і дорослим.

За видами діяльності тематичні парки розподіляються на: поліфункціональні, спортивні та фізкультурно–оздоровчі, прогулянкового та тихого відпочинку, природні, виставкові, історичні парки–музеї, меморіальні та розважальні.

У тематичних парках може бути яскраво виділений один вид діяльності або декілька [9, с. 30]. За функціональним зонуванням, у парках виділяються

такі зони: масова видовищна зона, культурно–просвітницька, фізичної культури і спорту, зона роботи з дітьми, зона тихого відпочинку і прогулянок, господарська. Кожна з цих територій відповідає за свою функцію парку [27].

За розміром території тематичні парки поділяються на малі, середні та великі. Площа тематичного парку найчастіше залежить від його розташування у системі міста, та кількості його відвідувачів. Малі тематичні парки здебільшого мають розміри від 0.5 га до 100 га, представлені тематичними парковими осередками районного значення. Це невеликі тематичні сквери, алеї, бульвари які розташовані самостійно, або входять до складу великих парків. Середні тематичні парки зустрічаються найчастіше, їх площа становить від 100 га до 1500 га. Вони представлені загальноміськими тематичними поліфункціональними парками, тематичними парками за межами міста переважно атракціонного характеру. Великі тематичні парки – це майже усі парки Діснеївської концепції. Їх мінімальні розміри становлять від 1500 га. Вони характеризуються високим естетичним рівнем паркового середовища, єдністю елементів території парку (екскурсійних стежок, торговельних центрів природи, споруд, дизайну, тематичних зон) та їх підпорядкованістю одній цілі [39].

Виділяють такі групи парків:

Історичні парки – відтворюють давні історичні міста або споруди, архітектурні пам'ятки, дають змогу відчувати атмосферу минулого.

Universal studios – парк являє собою збірку більшості фільмів Universal studios, тут можна ознайомитись з турами тематикою яких є кінокартини такі як Гаррі Поттер, Секретне життя домашніх тварин, Парк Юрського періоду, Кінг Конг та ін. Також парк пропонує: «Всесвітньо відомий студійний тур», театр DreamWorks, аквапарк WaterWorld.

Парк налічує 56 закладів харчування, 39 магазинів для шопінгу, 17 розваг, серед яких можна назвати «Сцена 5 веж» (5 Towers Stage), «Доступ до

Голлівуду» (Access Hollywood), «Темне мистецтво в замку Гогвортс» (Dark Arts at Hogwarts Castle), «Хор жаб» (Frog Choir) та багато іншого.

Заходи, які можна відвідати в парку: Єва в Universal Studios Hollywood (святкування Нового року), «Жахлива ніч Хелловіну», «Вихідні в Universal Studios Hollywood», Новий Рік за місячним календарем, запуск Universal.

Парк працює з 11:00 – 21:00, кожний день.

Парк Юрського періоду Світ кіно (Warner Brothers) – тематикою парку є фільми режисера Стівена Спілберга «Парк Юрського періоду». В США налічується декілька тематичних парків в Орландо та Лос–Анджелесі, також парки в інших країнах в Осака (Японія) і острів Сентозса (Сінгапур). Парк пропонує американські гірки в тематиці парку.

Географічні парки – репрезентують різні країни, відтворюючи окремі райони або міста, їх ще називають “парки мініатюр” наприклад такі як Парк Мініатюр Cullen Gardens and Miniature Village, Канада, Парк Мініатюр Шкарет, Мексика, Парк Мініатюр Forbidden Gardens, Техас, США.

Парки мініатюр – вид музею просто неба, де виставлені моделі архітектурних, інженерних споруд, виконані переважно у масштабі 1:25.

Морські тематичні парки – аквапарки та океанарії (Аквапарк "Діснейз Тайфун Лагун" Орландо, Флорида, Аквапарк "Діснейз Близзард Біч" Орландо, Флорида, Аквапарк "Шіпрек Айленд" Панама–Сіті–Біч, Флорида та ін.).

Зокрема, аквапарк «Shipwreck Island» включає в себе безліч різних водних атракціонів для дітей різного віку та дорослих: "Океанський басейн", "Бурхлива річка", "Піратські гонки", "Корабельна аварія" з відтвореним судном XVII століття і багато інших. Для дітей обов'язково супровід дорослих, малюкам дають плавальні жилети. У парку можна купити фаст–фуд, салати, піцу і морозиво. Також тут можна провести день народження для дітей до 14 років.

Парки атракціонів – тематичні парки, присвячені атракціонам. Основою декорацій слугують популярні мультфільми або комп'ютерні ігри (Світ У. Діснея (Діснейленд, Дісней–Уорлд), Сан–Сіті, в США та ін.)

З тих пір, як був заснований Діснейленд, його відвідало понад 500 мільйонів туристів і гостей, серед яких були королівські персони, глави і президенти різних країн. Ідея відкриття зони відпочинку виникла у Уолта Діснея, коли вони з дочками гуляли в Парку Гріффіта, який знаходиться в горах Санта–Моніки. Титанічна праця всіх, хто працював над його створенням, сьогодні, зустрічає відвідувачів улюбленими сюжетами і героями з мультфільмів. Цікаво, що основною масою відвідувачів є дорослі.

На сьогоднішній день, територія парку значно збільшилася і її площа складає близько 200 га. Комплекс складається з:

- Дісней парку, який був створений найпершим;
- Disney's California Adventure Park – це нова частина парку, яка розповідає історію Золотого Штату;
- Даунтаун Дісней – ціле розважальне місто з ресторанами, ігротеками, театрами і барами;
- Діснейленд Резорт Готель – справжній готель Діснейленду, один з найзнаменитіших готелів Лос-Анджелеса.

Влітку 2012 року завершилося п'ятирічне розширення парку. Тут з'явилися: Buena Vista Street, Cars Land, а також нові атракціони. Один з найбільш складних атракціонів – Cars Land – переносить відвідувачів у захоплюючий світ популярного мультфільму "Тачки". Тут кожен може прогулятися по місту Радіатор Спрінгс і відвідати три атракціони, створені для всієї родини.

Частина парку Buena Vista Street є типовою торговою вулицею міста Лос–Анджелеса 1920-х років. Саме в цей час приїхав Уолт Дісней в ці місця для того щоб втілити свою мрію. В самому кінці вулиці знаходиться Carthay Circle Theatre, будівля та інтер'єр якого є точною копією театру Лос–Анджелеса, де в 1937 році пройшла прем'єра "Білосніжки і семи гномів".

Незабутні розваги, величезна кількість атракціонів притягують у парк туристів і гостей з усього світу. Сьогодні це 8 тематичних зон, які складаються з 60 атракціонів, магазини, залізнична станція, кафе, пожежне депо, готелі, а також на кожному кроці відвідувачів чекають пригоди сюрпризи і звичайно, герої улюблених мультфільмів.

Однією з найпопулярніших частин парку є Frontierland. Чудово відтворений куточок Дикого Заходу, в епоху, коли його освоювали переселенці. Індіанці, ковбої, салуни, звуки музики кантрі переносять відвідувачів у середину ХІХ століття. Тут можна відвідати ковбойські шоу, проїхати з гуркотом по гірській залізниці, або пропливсти на човні з героями Марка Твена.

Вартість вхідного квитка: 1-денний – \$ 117; 2-денний – \$ 210; 3-денний – \$ 280; 4-денний – \$ 305; 5-денний – \$ 320. Також можна купити річні квитки, ціна: \$ 729 – \$ 1149.

Поруч знаходяться такі пам'ятки як: Голлівуд, Юніверсал Студіо, Бібліотека, ботанічний сад та галерея Хатінгтона, Музей природної історії та ін.

Екскурсії, які можна відвідати: The Sunset Strip Experience – 28 євро, Вхідні квитки на "Шість прапорів" (Skip the Line: Six Flags Magic Mountain Admission Tickets) – 66 євро, Приватний тур – Голлівуд, Беверлі-Хіллз, Будинки зірок з пікапом, фургон Mercedes (Private Tour – Hollywood, Beverly Hills, Stars' Homes with Pick up, Mercedes van) – 564 євро та інші.

Готелі поруч, в яких можна зупинитися: Пентхаус Хайрайз («Penthouse Highrise») – від 289 євро за ніч, Чарівний парк ехо 2BR Casita («Charming Echo Park 2BR Casita») – від 70 євро за ніч, Ла Каста Дель Рей («La Casa Del Rey») – від 72 євро за ніч та інші.

Сафари-парки – присвячені полюванню на диких тварин чи їх спогляданню (Wild Safari, Зоологічний сафари-парк в Сан-Дієго в США та ін.). Як приклад можна навести сафари-парк в Сан-Дієго, який має площу 1800 акрів та налічує більш ніж 3000 тварин, що представляють більше ніж

375 видів. Більшість з них вільно живуть на просторах парку. Це місце сприяє збереженню деяких видів тварин, які мешкають у більш ніж 35 країнах по всьому світу.

Суматра – батьківщина небезпечного суматранського тигра і таких зникаючих видів, як орангутанги, носороги і слони. «Стежка тигра» – це подорож, в якому туристи зможуть ознайомитись з цими тиграми.

«Левиний табір» – тур в якому можна зустріти африканських левів. Тварини можуть підійти прямо до скла автомобіля, щоб відвідувачі змогли краще розглянути тварин.

«Серце Африки» – прогулянка через ліси і савани Африки до озера. Туристи зможуть відпочити і зупинитись на дослідному острові Джеймісон.

«Спостереження за слонами» – пішою стежкою гості парку зможуть піднятись на гору, звідки зможуть спостерігати за слонами. Парк пропонує також багато інших турів.

Заходи по боротьбі з COVID–19, які вживає парк: Вживаються заходи щодо забезпечення безпеки, всі поверхні, до яких торкаються клієнти, регулярно очищаються, клієнти повинні дотримуватися дистанції в транспортних засобах, кількість учасників туру обмежена, щоб уникнути скупчення великої кількості людей. Відвідувачі мають бути в захисних масках, які вони принесли з собою.

Вартість квитка становить від – 1793 доларів за людину, тур починається о 9:00 і триває продовж всього дня. [23, с. 69]

Космічні парки пропонують екскурсії центрами міжпланетних досліджень (Центр космічних досліджень ім. Джона Кеннеді в США).

Космічний центр імені Джона Кеннеді — комплекс, збудований для запуску космічних апаратів та керування польотами (космодром), який належить НАСА і розташований на острові Мерріт в окрузі Бревард штату Флорида, США. Центр розташований поблизу від Мису Канаверал, на півдорозі від Маямі до Джексонавіля. Розміри Центру 55 км в довжину і близько 10 км в ширину, площа — 567 км². Один з найбільших космодромів,

з якого було здійснено багато історичних запусків. Саме звідси найбільшими ракетами в історії Сатурн-5 – були запущені всі місячні місії, тут же запускався Спейс шаттл. Також звідси запускалися всі американські автоматичні космічні місії, в тому числі і Вояжер-1 і Вояжер-2.

Досить значна частина космічного центру Кеннеді доступна для відвідувачів. Там можна провести цілий день. Вартість квитка для людей старших 12 років — 38 доларів. В цю вартість входять автобусний тур для огляду наземних станцій спостереження стартового комплексу № 39 і поїздка в центр «Аполлон-Сатурн V». Огляд станцій спостереження охоплює екскурсію по обох стартових майданчиках і Космічному Центру. Центр «Аполлон-Сатурн V» — великий музей, побудований навколо найціннішого експоната виставки — реконструйованого стартового апарату «Сатурн V» та інших експонатів, таких, як капсула космічного корабля «Аполлон». Два широкоформатні кінотеатри дозволяють пережити фрагменти програми «Аполлон». Один фільм симулює старт «Аполлона», а інший — приземлення корабля «Аполлон-11».

В екскурсію також входить огляд будівлі, де знаходяться модулі для Міжнародної космічної станції. Комплекс відвідувачів Космічного Центру Кеннеді складається із музею, двох кінотеатрів IMAX та різноманітних автобусних турів, що дозволяють заглянути в різноманітні закриті місця, куди за інших обставин неможливо потрапити. В комплексі відвідувачів також є дві будівлі, відкриті Фондом пам'яті астронавтів. Найпомітніша з них — пам'ятник «Космічне дзеркало», також відомий як меморіал астронавтів, у вигляді гігантського чорного дзеркала із граніту, з вигравіруваними на ньому іменами всіх астронавтів, що загинули під час роботи. Ці імена постійно підсвічуються ззаду природним освітленням, або штучним світлом, коли є необхідність [15, с. 38]

Біля входу розташований барельєф президента Джона Кеннеді. Його ім'я дано космічному центру тому, що стояв біля витоків космічної програми

США, в 1961 році запусивши програму "Аполлон" і виділивши на неї значні державні кошти.

Біля входу у Космічний центр імені Джона Кеннеді знаходиться парк ракет. Тут розташовані найбільш знакові апарати початкового етапу освоєння космосу:

- Меркурій–Редстоун – така ракета відправила Алана Шепарда, першого американця в космос (але не на орбіту).

- більш потужний Меркурій–Атлас, який відправив Джона Гленна, третього астронавта США, на орбіту.

- Юпітер–С, який вивів перший американський супутник Експлорер–1 на орбіту;

- Атлас–Аджена, керований ступінь, який використовувався для експериментів і ручних стикувань з кораблями Джеміні на орбіті;

- Джеміні–Титан. Через більш потужного ракетоносія Титан–2, програма Джеміні була кроком вперед, порівняно з Меркурієм, корабель був двомісний, було виконано 10 польотів;

- ракета-носій Сатурн–1Б у горизонтальному положенні.[33]

Таким чином, можна зробити висновок, що популярність тематичних парків як місць відпочинку буде зростати з кожним роком. Тематичні парки та їх різноманіття, роблять великий вклад в розвиток туризму, та несуть значні доходи державам за рахунок великої популярності серед туристів. Сучасні тематичні парки дуже різноманітні. У Сполучених Штатах Америки представлені практично всі види тематичних парків, що впливає також на розвиток туризму в країні, та приносить доходи.

2.3. Інфраструктура тематичних парків США

Аналіз існуючого розміщення тематичних парків світу показує, що в основному вони розташовуються в економічно розвинених регіонах. Крім того, на щільність розміщення парків та їх ефективність впливає клімат.

Найбільша кількість парків функціонують у сприятливих з точки зору кліматичних умов державах або регіонах держав. У свою чергу, різноманіття розваг, пропорованих на сьогоднішній день подібними парками, забезпечує їх інтенсивний розвиток. Відпочинок у таких парках забезпечує задоволення потреб сучасної людини, поєднуючи в собі пізнавальну, розважальну, навчальну функцію і є дуже перспективним напрямком у розвитку туристичної галузі. Добре налагоджена логістична система забезпечує паркам постійно високий рівень відвідуваності. Одне з найважливіших умов їх роботи – це транспортні зв'язки парків з ареалами проживання або відпочинку великих мас населення. Тому подібні об'єкти виникають, як правило, у великих агломераціях або в курортних зонах. Для курортів характерна значна кількість незайнятого населення [40].

Стратегія «окутування темою» передбачає створення цілісного штучного середовища, яке програмує всі аспекти вражень, для туриста який занурюється в атмосферу парку. При цьому смисловий простір парку формується образною системою, заснованої на образах і сюжетах телебачення, кіно, мультфільмів і торгівлі, а також сформованих ними бажаннях і очікуваннях відвідувачів. Рух в парках Уолта Діснея організовано за принципом розгортання сюжету у фільмі. Широко застосовані кінематографічні ефекти і послідовності візуальних атракційно-архітипних форм, які спонукають задають настрій, приваблюють око і запрошують відвідувачів слідувати за ними, і, крім того, підтримують запас довіри до образній системі парку. Вони спонукають відвідувачів переміщатися в строго визначеної послідовності. На відміну від кіно, тематичний парк дозволяє відвідувачам приймати обмежену участь в створенні інтерактивного сюжетного враження.

Стратегія «окутування темою» базується на шести основних принципах: гармонія(все, що бачить відвідувач повинно бути узгодженим і позитивним), тема, маскування непривабливих сцен, об'єкти які легко запам'ятати , залучення всіх п'яти почуттів для створення більш сильнішого

враження, автентичність. Відповідно до стратегії - для створення тематизованного простору, прийоми тематизації предметного середовища парку повинні бути доповнені прийомами підтримки цілісності і посилення враження.

Сполучені Штати Америки сьогодні є державою, найбільш просунутою в справі сучасного паркобудівництва. Розвиток тематичних парків відбувся тут дуже інтенсивно. Завдяки зростаючій економіці і поліпшення матеріального становища у населення з'явилася можливість більше часу приділяти дозвіллю, американці почали шукати нові можливості для відпочинку. Ці парки розваг були покликані задовольняти нові економічні можливості, які почали з'являтися, і стали в свою чергу «поштовхом» для розвитку територій. Традиційними європейські паркових розваг були перенесені в Америку з Європи в зв'язку з міграцією населення. Наприклад, парки корпорації «Діснейленд» часто починали створювати поруч з об'єктами які будувались та розвивались. В свою чергу, відбувався розвиток територій внаслідок зростаючого потоку туристів. Тому часто вони розташовуються на «новому місці», на відміну від Старого Світу, де привабливими є місця з історичними артефактами, які мають багату історію. Відносно просування свого продукту на іноземні ринки, корпорація «Уолт Дісней Компані» принципово розглядає певний рівень країни загалом і рівень доходів населення. При цьому, як правило вибирається столичний регіон або велика міська агломерація. [11]

Аналіз місць розміщення тематичних парків показує їх залежність від щільності населення територій. Вони розміщуються в районах з максимальною щільністю населення-починаючи з 200 чоловік на гектар. На територіях із середньою щільністю нижче 50 чоловік на гектар парки відсутні. За насиченістю великими парками в США виділяються дві території, одна з яких тягнє до східного узбережжя Атлантичного океану, друга, велика по площі до західного узбережжя Тихого океану. При цьому концентрація найбільш висока в двох штатах: в Каліфорнії, на східному

узбережжі континенту, і у Флориді на південному мисі східного узбережжя. На роль світової столиці аквапарків може претендувати місто Вісконсін Деллз (штат Вісконсін), в якому зосереджено 18 об'єктів.[30]

До початку 1900 х років в Сполучених Штатах і Канаді функціонували вже сотні парків розваг. США - країна з найвищою часткою всіляких парків розваг на душу населення в світі. Практично в кожному штаті є свій парк з американськими гірками чи аквапарком. Це певною мірою формує репутацію штату не тільки в туристичній галузі, але навіть в політиці і культурі. У багатьох штатах парки розваг утворюють справжні міні міста. Часто парки, що пропонують водні розваги і мають в своєму складі аквапарки, акваріуми і океанаріум будуються не тільки в приморських містах, а й далеко від моря. На території країни можна нарахувати близько 2100 подібних розважальних комплексів - в одному тільки Лас-Вегасі їх понад сто. Шістдесятирічний період розвитку великих тематичних парків показує, що їх розвиток відбувається шляхом регулярного збільшення нових територій з новими підтемами. Тематичні парки гіганти практикують усередині своїх структур варіювання і заміщення базових компонентів. До них відносяться розваги, спорт, технологія, культура і відпочинок.

Індустрія парку розваг постійно розвивається, чому сприяє ціла низка факторів (зростання доходів населення, збільшення витрат на туризм, урбанізаційні процеси тощо). З іншого боку, постійне технологічне вдосконалення проектів тематичних парків є рушієм ринку туристичного тематичного парку.

Зростає тенденція практикувати технологічно розвинену аніматроніку, пневматику та гідравліку, що підсилює високотехнологічні насолоди або захоплення від поїздок, тим самим забезпечуючи переосмислений розвиток на ринку тематичного парку туризму. Більше того, великі витрати домогосподарств на активні заходи на відкритому повітрі та зростання авантюристичних настроїв є іншими важливими тенденціями, що формують ріст ринку.

Хоча попит на тематичні парки на туристичному ринку є постійною тенденцією, існують певні фактори, що заважають зростанню тематичних парків, такі як трудомісткий процес виготовлення та встановлення вдосконалених атракціонів, встановлених у тематичних парках. Більше того, висока вартість обслуговування електричних та механічних поїздок ще більше обмежує зростання цього ринку, особливо для нових учасників бізнесу. [25, с. 30]

Останнім часом тематичні парки займають особливе місце у світовій ландшафтній архітектурі. Вони складають серйозну конкуренцію, враховуючи кількість відвідувачів, усім іншим рекреаційним зонам, навіть тим, які включають у свою структуру історико–культурні пам'ятки. Аналіз функції, композиція, планувальної схеми, характеру ландшафту, розміру території, містобудівної ситуації, структури тематичних парків говорить про різноманітність їх класифікації, яка підтверджує багатогранність і неповторність архітектурно–планувальної організації цих ландшафтних осередків. Тематичні парки можна класифікувати за різними ознаками.

Тематичні парки відповідно до функціонального призначення поділяються на монофункціональні (спрямовані на перевагу одного, найбільш вираженого виду рекреаційної діяльності) та поліфункціональні (такі, що передбачають організацію кількох типів відпочинку). До монофункціональних тематичних парків, належать парки загального користування, у яких яскраво виражена одна функція. До поліфункціональних тематичних парків належать парки, де ландшафтна організація комплексно використовує територію для різних типів відпочинку. Зазвичай, функціональні зони таких парків представлені спортивною, дитячою, видовищно–масовою, культурно–просвітньою зоною, а також зонами прогулянок та тихого відпочинку. Правильне розташування перелічених зон, як і їх сусідство із транспортними магістралями та прилеглими житловими кварталами, визначаються розумінням зручності користування парковими територіями різним контингентом відвідувачів. За

розміром території тематичні парки поділяються на малі, середні та великі. Площа тематичного парку найчастіше залежить від його розташування у системі міста, та кількості його відвідувачів.

Аналізуючи архітектурно–планувальну організацію тематичних парків, можна виділити три композиційні типи тематичних парків: лінійний, променево–кільцевий, комбінований. Лінійний передбачає утворення лінійного каркасу, який розбиває територію парку на пропорційні ділянки, що необхідно для багатьох видів тематичних парків особливо для спортивних, де виділено зони для баскетболу, футболу, різноманітних басейнів з піску, води тощо. Променево–кільцевий характерний для тематичних парків, що розташовані у за межами міста. Він представляє кільцеву схему, у якій пішохідна схема представлена променями які розсіюються від центрального ядра тематичного парку. Така конфігурація дозволяє логічно, як розбити так і об'єднати територію тематичного парку, а також виявити головні і другорядні акценти. Комбінований – є найпоширенішим. Його найлегше вписати як у кільцеву, так і у прямолінійну сітку планування міста.

Найбільш доцільним є застосування комбінованого типу тематичних парків, де використано прямі лінії та ламані, що визначають динамізм, акцентують увагу, і формують унікальні обриси типової паркової території. За характером природнього ландшафту тематичні парки бувають гірські тематичні парки, рівнинні тематичні парки, тематичні парки на складному рельєфі. Гірські тематичні парки характеризуються спіральною композицією, її поступовим розкриттям на оточуючий ландшафт. У даному випадку завжди присутня повздовжня просторова вісь, яка підпорядковує весь парк. Паралельно цій осі завжди розташовані головні алеї і розміщені тематичні паркові споруди. Тобто, архітектурно–планувальна організація тематичного парку гірської місцевості визначається візуальним впливом гірських схилів, розподілом простору на зони, використанням інсоляційних схилів для неповторної рекреації.

Рівнинні тематичні парки. Незважаючи на недоліки рельєфу найбільші проблеми архітектурно–художнього рішення з’являються внаслідок виявлення нюансів, саме відповідно до рівнинної території, використовуючи в композиції малопомітні нерівності поверхні, архітектори намагаються перетворити елемент простору у вагомий фактор архітектурної організації території.

Тематичні парки на складному рельєфі. Тематичний парк, який розміщений на горі або пагорбі характеризується своїми композиційними особливостями. Куполоподібна форма височини об’єднує парк із оточуючим середовищем, у ньому також відсутні замкнуті простори.

Відповідно до містобудівної ситуації, тематичні парки поділяються на тематичні парки у населеному пункті, тематичні парки за межами населеного пункту. Тематичні парки у населеному пункті здебільшого розташовані у великих внутрішньо-квартальних ландшафтних територіях. Відповідно до містобудівного значення, тематичні парки у місті поділяються на: внутрішньо кварталні тематичні сквери, районні тематичні парки, центральні тематичні парки загальноміського значення, тематичні бульвари та алеї, які надають системі неперервну єдність.

Тематичні парки за межами населеного пункту спроектувати простіше, бо вони є самостійними та їх архітектурно–планувальна організація не пов’язана із загальноміською. Найкращою є та система розміщення за межами міста, яка за інших умов (архітектури, благоустрою) забезпечить високий рівень відвідування. Для встановлення проектної інтенсивності відвідування нових тематичних парків за межами міста використовуються відомості про фактичне відвідування подібних закладів (аквапарків, парків атракціонів, музеїв під відкритим небом), до того ж ці дані систематично доповнюються шляхом нових досліджень.

Одноструктурні тематичні парки – це самостійні, здебільшого монофункціональні парки із типовою архітектурно–планувальною організацією. Багатоструктурні тематичні парки являють собою головний

великий загальний тематичний парк, у планувальну структуру якого входять менші самостійні тематичні парки. Прикладом багатоструктурного тематичного парку є токійський Діснейленд. Відповідно до планувальної схеми тематичні парки поділяються на регулярні, пейзажні, змішані.

Незвичні поєднання смаків, можуть стати цікавим досвідом для клієнтів парку. Наприклад, гостям Чарівного світу Гаррі Поттера пропонують копчені індичі ніжки та масло-пиво. Тематичні парки помічають, що незвичайні інгредієнти в поєднанні з регіональними делікатесами є хорошим способом збільшення прибутку. Гамбургери та хот-доги все ще користуються популярністю, але якість страв зростає, тому все частіше з'являється веганська їжа. Також впроваджуються нові конструкції для приготування, разом із спільним використанням кухонь для декількох закусточних та більших обідніх зон.

Крім того, більше компаній застосовуватимуть програми інтелектуальної аналітичної діяльності, які дозволять спростити операції. Тематичні парки інвестують у програми ШІ, які допоможуть встановити динамічне ціноутворення та проаналізувати потужність цільового парку на основі коефіцієнтів розповсюдження COVID-19. Тематичним паркам доведеться розглянути всі варіанти, як вони можуть усунути ці проблеми за допомогою навчання працівників. Крім того, багато компаній намагатимуться переглянути свою політику, щоб зменшити відповідальність у разі відвідування їх парків.

Інтернет речей стосується поняття, яке стає нормою, фізичних пристроїв, які підключені до Інтернету. Моніторинг запасів та торгових точок допоможе впорядкувати ланцюжок поставок та прийняття рішень. Це допоможе виявити продукти харчування та предмети, що продаються в режимі реального часу, та захистити від нестачі.

Крім того, клієнти бачитимуть інформацію в реальному часі про маршрути на атракціонах та ресторанах. Це дозволить тематичним паркам відповідати вимогам соціальної дистанції та забезпечить більш раціональний

досвід. Досі існують проблеми з безпекою, пов'язані з підключення до Інтернету для більшої кількості пристроїв, але проблеми аналізуються та мінімізуються. Очікується, що рішення про розумні колонки та віртуальні асистенти з підтримкою IoT будуть прийняті в 2021 році. Це дозволить гостям робити замовлення на самовивезення, з'ясувати ціни на квитки та замовляти поїздки. Очікується, що комерційні ітерації Google Nest Hub та Amazon Echo 8 будуть прийняті в індустрії тематичних парків. Віртуальний помічник використовуватиме пристрої IoT, такі як браслети, які дозволять гостям отримати доступ до інформації, що стосується їх місцезнаходження та активності.[12, с 190]

Технологія блокчейн формує майбутнє продажу квитків, виступаючи безпечними варіантами, які ефективно запобігають обману цін і шахрайству. Blockchain запобігає продажу квитків вище їх номіналу. Крім того, вона запобігає дублюванню квитків, тому квитки можуть поширюватися лише на одного гостя. Нарешті, це спрощує гостьовий досвід, дозволяючи паркам вбудовувати знижки для продавців у квитки і виключаючи необхідність друкувати квитки.

Покоління Z та Мілініали, найбільша база споживачів тематичних парків, чинять тиск на індустрію тематичних парків, щоб вона використовувала чисті джерела енергії, зменшувала кількість відходів та пропонувала варіанти веганської їжі. У 2019 році Six Flags Discovery Kingdom став першим парком на сонячних батареях в Західній Америці, і Світ Уолта Діснея зараз використовує сонячні ферми як частину своїх джерел енергії. Очікується, що світовий ринок парків розваг скоротиться з 73,5 млрд доларів у 2019 році до 71,6 млрд доларів у 2021 році. Зниження на 2,7% можна пояснити зниженням доходів споживачів та впевненості у всьому світі. Пандемія в США також призвела до зменшення прибутку, оскільки минулого року на нього припадало 33% світового ринку. Однак є сподівання на покращення ситуації, оскільки очікувана вакцина та оновлені

заходи охорони здоров'я та безпеки, як очікується, призведуть до глобального зростання на прибутку на 9% у 2021 році.

Disney World використовує IoT MagicBands з 2013 року, щоб допомогти підвищити ефективність роботи. Компанія "Дісней" майже десять років використовувала браслети, оснащені технологією IoT, і радіостанції далекого радіусу дії. Діапазони обмінюються даними із сотнями систем та датчиків, які допомагають персоналу передбачати потреби клієнтів та покращують досвід відвідувачів. Групи функціонують як кредитні картки, квитки, FastPasses і дозволяють адміністрації бачити, де гості і що вони роблять. Діапазони дозволяють тематичному парку підвищити ефективність роботи, додаючи додатковий персонал до насичених маршрутів та дозволяючи персоналу перенаправляти гостей до інших визначних пам'яток.

Після впровадження динамічного ціноутворення Дісней повідомив про зменшення відвідуваності на 3% та збільшення витрат на душу населення на 10% [28]. З 2013 року адміністрація Діснею запровадила різні форми динамічного ціноутворення, включаючи сезонні багаторівневі та ціноутворення на основі дат. Кілька інших регіональних гравців стежили за Діснеєм у впровадженні динамічних цін. Хоча "Дісней" повідомив про зменшення кількості відвідувачів у кварталі після впровадження динамічного ціноутворення, він повідомив про збільшення доходів та витрат на душу населення.

Персоналізація у галузі тематичних парків може збільшити доходи до 15%. Важливість персоналізованого досвіду для гостей посилюється, особливо під час поточної пандемії. Використання технологій віртуальної реальності та надання більш захоплюючих вражень – це приклади персоналізації в галузі тематичних парків. Крім того, використання таких технологій дозволить паркам надавати індивідуальні пропозиції та послуги.

Планується, що дохід від мобільних додатків досягне 935 мільярдів доларів у 2023 році. Очікується, що тематичні парки продовжуватимуть інвестувати у розробку мобільних додатків – тенденція, яка формується

протягом багатьох років. Незважаючи на те, що додатки для парків не є новиною, очікується збільшення інвестицій у рішення щодо лояльності та залучення, такі як час очікування на поїздки. [34]. 400 Disney World та Disneyland пропонують 400 варіантів їжі веганського та рослинного походження. Веганські варіанти є частиною тенденції до підвищення стійкості в тематичних парках. Тематичні парки експериментують, поєднуючи традиційні страви комфорту з кращими інгредієнтами, щоб максимізувати досвід клієнтів. [31]

Перший у світі готель Cartoon Network на 165 номерів відкрився у 2021 році. Готель Cartoon Network у Пенсільванії – це перший у світі готель, що спеціалізується на бренді Cartoon Network, це готель заснований на мультяшній тематиці. Він слідує тенденції захоплюючого досвіду, орієнтованого на гостей, і включатиме ресторани, критий басейн, ігрові кімнати та персонажів Cartoon Network. У 2021 році Warner Bros та Disney відкривають готелі з фірмовою тематикою. Чарівне королівство Уолта Діснея – лідер у галузі відвідуваності, який залучив 21 мільйон відвідувачів у 2019 році. Парки змушені обмежити відвідуваність у 2021 році, що впливає на бізнес-стратегію індустрії тематичних парків. Деякі пропонують розкішний досвід за вищі ціни, а інші експериментують з динамічними цінами.

Безконтактні системи Evolv Express можуть переглядати до 3600 людей на годину. У червні 2020 року Six Flags уклали контракт з Evolv Technology на створення систем виявлення загроз, які можуть полегшити соціальне дистанціювання та не вимагають зупинки. Це зменшує потребу в персоналі охорони і дозволяє тематичним паркам відстежувати в 10 разів більше людей, ніж традиційні металошукачі.

Таким чином високий ступінь консолідації, переважання транснаціональних компаній і великих гравців є також особливістю розвитку американського ринку тематичних парків розваг. Одночасно з консолідацією американських тематичних парків відбувається процес їх диверсифікації. Так, наприклад, парки-гіганти по типу «Disneyland» здатні ефективно

поєднувати розваги зі спортом, технологіями, культурою та відпочинком. У США їх називають «парки-курорти». Такі парки є туристично-рекреаційними комплексами, що формують власні туристичні потоки. Вони проектуються з розрахунком на міжнародних туристів і на тривалий час їх перебування.

«Парки-курорти» розміщуються переважно в південних штатах з великим рекреаційно-ресурсним потенціалом і розвиненою інфраструктурою (штати Флорида, Каліфорнія, Техас). Отже, Сполучені Штати Америки є лідером у світовій індустрії парків розваг. Концептуальні рішення та технологічні новації, які застосовують американські парки, впливають на розвиток цього сектору в інших країнах.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕМАТИЧНИХ ПАРКІВ В ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

3.1. Сучасний стан та основні тенденції розвитку тематичних парків у США

Відвідування тематичних парків на сьогоднішній день є одним із найпопулярніших видів розваг для туристів. Із кожним роком кількість відвідувачів тематичних парків зростає на 3,7% та сприяє поширенню тематичних парків по всьому світу [43]. Тематичні парки на сьогоднішній день пропонують відвідувачам широкий спектр послуг, які становлять значну долю загального прибутку тематичних парків. Наприклад, приблизно 55–60% доходів тематичного парку генерується від продажу квитків, 25–30% генерується від послуг харчування, продажу їжі та напоїв, продажу сувенірів та інших витрат відвідувачів. Тематичні парки також генерують 10–20% своїх доходів від ліцензування, спонсорства та зборів від проведення спеціальних заходів.

Відвідування тематичних парків за останні п'ять років зростає на 3,7% щорічно. Із новими парками, новими атракціонами, новими готелями і постійними інвестиціями прогнозувалось зростання відвідувачів тематичних парків на 4,4% щорічно в найближчі п'ять років, із 957 млн. у 2014 р. до 1,2 млрд. у 2019 р.

За прогнозом СОТ (Світова організація торгівлі), у ХХІ столітті очікувався туристичний бум: за даними кількість подорожуючих в світі до 2020 р. могла наблизитись до 1,6 млрд. З розвитком туризму, як вважають фахівці, з'явиться "новий" турист. Це означає, що традиційний вид сімейного туризму з проведенням відпустки кожен рік де-небудь на морі або в горах поступово поступиться місцем новим видам. У прогнозі розвитку туристських напрямків, зробленому СОТ і представленому в дослідженні

«Tourism: 2020 Vision», визначено найбільш перспективні напрями й види туризму XXI століття. Найбільш популярними видами туризму до 2020 р. стануть: пригодницький, екологічний, культурно–пізнавальний, тематичний (у тому числі відвідування тематичних парків), а також круїзи. СОТ прогнозує, що час, який люди будуть виділяти на свій відпочинок, буде скорочуватися, особливо на основних ринках постачальників туристів. Згідно з дослідженнями, мандрівники XXI ст. будуть «багаті грошима, але бідні часом» [38]. У результаті вони будуть шукати туристський продукт, що включає в себе максимум задоволень у мінімальний відрізок часу. Будуть процвітати тематичні парки і круїзні подорожі, оскільки люди зможуть відвідати декілька місць за короткий термін.

Відпочинок у поєднанні з розвагами переважає серед інших мотивацій подорожей і формує наймасовіші туристичні потоки світу. Останнім часом тематичні парки склали серйозну конкуренцію традиційним DESTINAЦІЯМ з великою кількістю історико–культурних пам'яток. Справжній розквіт вони переживають у США і набувають поширення у всьому світі. Зважаючи на це, актуальними є з'ясування суті та групування тематичних парків світу з метою запозичення досвіду для нашої країни.[44]

Асоціація тематичних розваг (TEA) спільно з Асоціацією економічних досліджень (ERA) оприлюднила рейтинг найбільш відвідуваних тематичних парків (TPAR). Тематичні парки та аквапарки Європи були проранжовані за кількістю відвідувачів. За рік 20 найкращих парків Європи відвідали 61 млн туристів. Кількість відвідувачів порівняно, з попереднім роком, зросла на 3%. Експерти відзначили тенденцію: туристи масово відвідують парки розваг лише на свята, у будні ж потужність потоку зменшується. Кількість відвідувачів зростає за рахунок святкування ювілейних дат (річниця Діснейленду у Парижі).

За рік парки США відвідує понад 90 млн. осіб, а доходи сягають майже 3 млрд. доларів. Якщо раніше турпродукти в основному були неспеціалізовані, з однаковими характеристиками, призначеними для

масового туризму, то зараз і в майбутньому туристичний продукт повинен бути не тільки диверсифікований, але й відповідати тенденції розвитку туристського попиту, який націлений на нетривалий багаторазове перебування мандрівників протягом року. З цією метою в багатьох країнах створюються нові концепції для залучення туристів. Тут чималу роль відіграє застосування тематичних парків відпочинку як туристичного продукту внутрішнього та міжнародного туризму. Наприклад, кожен з існуючих у світі парків Діснейленда (у штатах Каліфорнія і Флорида в США, в Японії і Франції) приймає за короткий проміжок часу 1 млн. гостей на рік. Ця кількість гостей становить 10% загального американського міжнародного потоку туристів. Природа бізнесу тематичного парку безпосередньо пов'язана з доходом і дозвіллям середньої людини. [25]

Робота тематичних парків як дозвіллевих центрів вимагає подальшого вивчення та об'єктивного аналізу. Адже парки США, крім багатого позитивного досвіду, мають і свої недоліки, до яких можна віднести: непристосованість рекреаційних зон для людей з обмеженими можливостями; низьку кваліфікацію персоналу; відсутність дозвіллевих програм для соціально незахищених верств населення; загострення проблем охорони навколишнього середовища (руйнація ґрунту, засмічення лісів, зростання кількості пожеж) та недотримання принципів сталого розвитку; перевантаження та виснаження місцевих ресурсів тощо [21, с. 45].

Однією з найголовніших суспільних загроз є культурний імперіалізм США за рахунок численних парків атракціонів, які в умовах інтенсивної глобалізації просто уніфікують усі культури народів світу, тим самим втрачається регіональна автентичність. Також такі місця характеризуються високою пропускнуою здатністю людей, і є потенційним місцем для організації нового терористичного акту, наслідки якого можуть бути непередбачувані. Важливим та актуальним питанням також залишається високий рівень травматизму атракціонів. Не можна не сказати й про те, що активний розвиток дозвіллевої індустрії негативно позначився на житті

національних меншин (наприклад, у США майже всі індіанські резервації розташовані на дикій місцевості у штатах Аризона, Нью-Мексико, Монтана, Південна Дакота, відкрито для масового відвідування). Інтенсивне використання індіанських територій з туристичною метою розпочалося ще у 60-і роки ХХ ст., проте розвиток туризму на землях індіанців не зняв, а навіть загострив проблему дискримінації [35].

Водночас тематичний туризм залишається однією з найбільш прогресивних галузей у світовій індустрії туризму, яка сьогодні вже не поступається традиційним галузям і обіймає лише у США ринок «вагою» у 22 млрд. доларів щорічно. Стосовно ж прибутковості тематичних парків найбільш красномовним може бути наступний факт – перший тематичний парк розваг «Діснейленд» (Каліфорнія, США) залучає більше туристів, ніж Єгипет, Марокко, Туніс, Ізраїль разом узяті.

З поширенням пандемії COVID-19 туристична індустрія постала перед кризою, яка може виявитися найважчою в історії галузі. Туризм давав близько десятої частини зростання глобальної економіки. Останніми роками галузь називали навіть її глобальним драйвером. Адже вона розвивалася значно швидше, ніж світова економіка загалом.

Очікувалось, що попит на подорожі у 2020 році скоротиться на 5% у Північній Америці, на 10% у Європі та на 25% – у решті світу. За даними Світової ради з питань подорожей, ця індустрія дає 300 мільйонів робочих місць (дані 2018 року). Там вважають, що через пандемію коронавірусу є ризик втратити до 50 млн робочих місць. В останньому звіті, оприлюдненому організацією, припускається, що світовий туристичний сектор цього року може зменшитися на чверть.

Хоч наразі Північна Америка, і, зокрема, США не настільки потерпають від поширення коронавірусу, як Європа, оцінки втрат туристичної галузі там також вражають. За оцінками Tourism Economics, збитки у галузі подорожей і туризму країни можуть становити щонайменше

24 млрд доларів. Це у сім разів більше, ніж втрати від спалаху атипової пневмонії.

США можуть недорахуватися понад 8 млн туристів, і тоді ці втрати будуть більшими, ніж після атак 2001 року, коли кількість туристів скоротилася на 7,7 мільйона. А це, у свою чергу, може призвести до втрати 825 тисяч робочих місць.[24, с. 48] Через пандемію COVID–19, метою індустрії тематичних парків, на даний час, не буде залучення якомога більшої кількості клієнтів та максимізація використання землі, так як соціальне дистанціювання вплине на клієнтську базу в парках розваг, від продукту легкого доступу на масовому ринку до ексклюзивної. Збереження подібних норм прибутку зі зменшеною пропускною спроможністю може суттєво збільшити ціни та дасть клієнтам доступ до всіх поїздок без черг.

Завдяки меншій кількості клієнтів та більшій ціні, тематичні парки намагатимуться переробити концепцію та зробити їх більш захоплюючими. Менші регіональні тематичні парки можуть бути не в змозі адаптуватися до нової бізнес–моделі, яку можуть дозволити собі адаптувати великі. Динамічне ціноутворення стане найкращим методом компенсації пандемічних втрат бізнесу для невеликих тематичних парків.[42]

Замість щоденного або тижневого ціноутворення в парках розваг, воно буде базуватися на тривалості перебування, сезонність та реакцію, а також на погоду в режимі реального часу. Сучасні технології роблять цю модель ціноутворення можливою, і тематичні парки можуть зберегти її після 2021 року.

У 2021 році відбудеться повна перепідготовка працівників для забезпечення дотримання процедур охорони праці. Крім того, споживачі повинні бути впевнені, що запропонований відпочинок безпечний. Ще одним наслідком пандемії буде посилене впровадження безконтактних технологій на всіх рівнях безпеки співробітників та клієнтів. Для працівників це може означати більше розпізнавання обличчя та технології сканування сітківки.

Для клієнтів це означає бездротовий продаж квитків, меншу кількість дверних ручок та безконтактні раковини у туалетах.

Відповідно до тенденцій надання більш безпечного середовища для гостей, використання технологій віртуальної та доповненої реальності зростає в 2021 році. Віртуальна реальність створює 3D-цифрове середовище, яке може взаємодіяти з людиною. Розширена реальність перетворює реальність у цифровий простір, розміщуючи віртуальні об'єкти в реальному світі.

Але крім пандемії COVID-19, яка негативно вплинула на всю туристичну галузь загалом, існують проблеми, які характерні саме для індустрії тематичних парків. Передусім слід згадати про досить високу ймовірність травматизму серед відвідувачів атракціонів.

Так, за даними The U.S. Consumer Product Safety Commission, щорічно американські парки розваг відвідує понад 270 млн осіб. Середнє число жертв серйозних інцидентів – близько 7 тис., гине в середньому 4 людини [41].

Багато з нас відвідувачів «Діснейленду» не здогадуються, що за весь час існування «Діснейленду», а його парках на території США загинуло близько 60 осіб. Зокрема 12-річна Триган Марті отримала важкі травми після падіння з 100-футової висоти, побажавши прийняти участь в атракціоні «Terminal Velocity» в Extreme World in Wisconsin Dells. За словами батьків, взяти участь у цій забаві дівчинка мріяла цілий рік, побачивши її в одній з програм Travel Channel. Атракціон простий: вас піднімають на платформу, і ви стрибаєте без страховки вниз на розтягнуту сітку. У день, коли мрія Триган Марті збулася, стався збій: дівчинка зробила крок вниз, проте сітка залишилася лежати на землі. «Виною всьому людський фактор, – заявили представники парку, – наш співробітник завчасно дозволив стрибок». За правилами, дітям до 14 років допуск на «Terminal Velocity» заборонений, але батьки можуть дати свою згоду, як це сталося у випадку з Триган Марті.

Атракціон «Terminal Velocity» не входить в число атракціонів, що вважаються найнебезпечнішими. На першому місці – «американські гірки». На старті кабінки набирають швидкість до 80 км / год всього за 2 секунди.

Подібне екстремальне навантаження витримує не кожен організм: піднімається тиск, рвуться судини, виникають інші проблеми зі здоров'ям. Після того як були зафіксовані тисячі випадків негативного впливу даного атракціону на організм дорослих і дітей, в Конгресі і в деяких легіслатурах штатів звернули увагу на цю проблему.

Але далі дебатів справа не пішла. Власники парків відпочинку, які отримують шалені прибутки від роботи атракціонів, послали на те, що шкода американських гірок медициною не доведена. Тим часом відомо (на підставі проведених досліджень), що 13 з 34 смертельних випадків, що сталися в період між 1987 і 2001 роками в парках США, трапилися саме на «американських гірках». Велика частина померлих виявилися жертвами інсультів, мозкових гематом і порушень функцій каротидних артерій.

Крім «Американських гірок», до числа найбільш небезпечних атракціонів експерти відносять: «Mission: Space», «Zone Tower of Terror». З публікацій в «Annals of Emergency Medicine» випливає, що різке прискорення, різноспрямовані перевороти до 360° і гравітаційні навантаження можуть провокувати неврологічні розлади. Медики також звернули увагу на дедалі частіші випадки нападів епілепсії серед користувачів атракціонів, викликані гучним шумом і спалахами світла, а також загостренням виразкової хвороби.

Фахівці ділять інциденти в парках атракціонів на три категорії. До першої відносяться нещасні випадки, що сталися з вини самих відвідувачів через недотримання правил безпеки. Друга причина – несправність обладнання. Третя – суто медична, тобто реакція ~~нашого~~ організму на перевантаження, які виникають під час участі в тому чи іншому атракціоні.

Ще одна медична проблема, пов'язана з атракціонами, носить психологічний характер. Тому лікарі не рекомендують часто відвідувати їх, так як може з'явитися психологічна залежність. На думку фахівців, якщо людина занадто часто ходить у парки розваг, це може бути ознакою гормональної залежності від них. Під час стресової ситуації, наприклад, при

катанні на швидкісних атракціонах, у людини виробляється «гормон задоволення». Якщо людина звикає штучно стимулювати його вироблення, вона насилу може перемикатися на щось інше. Щось схоже відчувають наркомани й захоплені азартними іграми. Більш нешкідливий ефект, вважають медики, у каруселей із середньою швидкістю обертання і батута. Вони теж сприяють виробленню «гормону радості» – ендорфіну.

З вимогою поліпшити систему безпеки в місцях розваг і відпочинку неодноразово виступала організація Saferparks. Її представники настійливо рекомендують батькам дотримуватися наступних рекомендацій:

1. Прямуючи в парк атракціонів потрібно відповідно одягнутися: взуття без шнурків, ніяких прикрас на ланцюжку та іншої біжутерії, яку машина може захопити.

2. Батькам слід вибирати ті атракціони, які призначені для дітей певного віку.

3. Перед тим як дозволити дитині сісти в ту чи іншу машину, потрібно ознайомитися з принципами її роботи, та пояснити дитині, як там себе вести. Ні в якому разі не можна дозволяти дітям користуватися дорослими атракціонами.

4. Перед тим як оператор запустить машину, необхідно переконатися в справності обладнання, що страхує.

5. Слід пояснити дітям, що руки і ноги потрібно тримати всередині кабіни, виходити назовні тільки після дозволу оператора.

Отже, можна зробити висновок, що до подій 2020 року, а саме епідемії COVID-19, тематичні парки були перспективним напрямом у туризмі США та світу. Серед головних секретів успіху тематичних парків можна відзначити використання високих технологій: комп'ютерні системи контролю за світло–звуковими і мультиплікаційними ефектами, завдяки яким відвідувачі відчувають гострі відчуття і отримують особливо яскраві враження. Також не можна не взяти до уваги, що є фактор ризику в парках розваг, але дотримуючись правил, які установлює парк, травматизм можна

звести до мінімуму. Завдяки систематичному оновленню атракціонів і розважальних програм тематичні парки формують постійну клієнтуру і підтримують широкі туристські потоки.

3.2. Проблеми популяризації тематичних парків в Україні на прикладі їх місця індустрії туризму в США

В Україні на сучасному етапі розвитку відбувається зміна пріоритетів у системі культурних цінностей українців, яка зумовлена трансформацією концепції використання їх вільного часу. В умовах вивільнення частини доходів із сімейного бюджету на відпочинок, особливої актуальності набуває ринок розваг. З 1990 р. розпочалося його кількісне та якісне зростання, а на початку третього тисячоліття національний сектор розваг набуває інтенсивного розвитку, з'являються нові формати відпочинку, у тому числі, відвідування тематичних парків розваг. Згідно з Національним класифікатором України ДК 009:2010 «КВЕД», діяльність, яка пов'язана з організацією розваг, виокремлюється в самостійний вид, об'єднуючи мистецтво, спорт, розваги та відпочинок. Тому сучасна індустрія розваг виступає як самостійна, відокремлена ланка економічної системи. Індустрія розваг є однією з наймолодших сфер культурного сектору національної економіки. Тому її склад і структура точно не визначені, а також відсутні критерії виділення підприємств. У зв'язку з цим ринок парків розваг мало вивчений, тому він потребує глибокого розгляду в науковому і практичному аспектах [3, с. 36].

Під впливом різних факторів (передусім, економічного та соціально-політичного характеру) кількість розважальних парків в Україні за останні роки постійно зменшується. Згідно з даними Держстату, станом на 2018 р. в Україні функціонувало 901 підприємство за класом КВЕД 93.21 «функціонування атракціонів та тематичних парків», що на 17 % менше порівняно з 2015 р., коли спостерігалася найбільша кількість закладів цього

типу – 1087 одиниць. Аналізуючи зміни ринку розваг в Україні протягом останніх років, варто зазначити, що процес згортання мережі закладів за класом «функціонування атракціонів та тематичних парків», який розпочався у 2015 р., поступово зменшується та стабілізується з кожним роком, а тому є великі перспективи щодо його розвитку та розширення у майбутньому. Також слід відзначити те, що загальне число тематичних парків розваг за КВЕД в Україні не відображає повну картину, оскільки багато підприємців несвідомо підходять до трактування своєї діяльності, що призводить до невірного вибору КВЕДів та хибної оцінки картини у цілому. Так, наприклад, кількість парків розваг в Україні майже у 3 рази перевищує загальноамериканський показник, проте, по факту, Україна ще й досі не в змозі повноцінно конкурувати з США у секторі розважальних парків, поступаючись як і за кількістю відвідувачів, так і за кількістю одержаного прибутку. Це ще раз доводить, що, маючи за меті лише зменшення податкового навантаження на підприємство, більшість українських підприємців нехтують правилами КВЕД, тому сучасна статистична інформація не повним чином відповідає дійсності.

Як свідчать результати дослідження, станом на 2018 р. загальний обсяг реалізованих послуг парками розваг в Україні склав 671584,3 тис. грн., і мав тенденції до збільшення, проте слід також враховувати такий фактор, як інфляція гривні. Порівняно з 2015 роком, цей показник збільшився у 2 рази, але все ще залишається дуже низьким відносно фінансових результатів інших галузей господарства України, адже згідно з інформацією про чистий прибуток, яка подається Держстатом, більше ніж 50% розважальних підприємств в Україні працюють нерентабельно, отримуючи більше збитків, аніж прибутків. Поряд з цим варто відзначити, що для розвитку розважального бізнесу в Україні характерні певні складності, зокрема плінність персоналу, брак професійних кадрів, технічна невідповідність підприємств, необхідність отримання величезної кількості погоджень та дозвільної документації, залежність від інфляції і кон'юнктури ринку.

Брак кадрів, небажання роботодавців вкладати гроші в навчання персоналу стримує розвиток галузі у цілому. Без постійного припливу професіоналів анімації важко оцінювати перспективи. Усі вищезгадані фактори значно вплинули на зменшення кількості зайнятих у парках розваг. Протягом 2013–2015 рр. кількість працівників зменшилася майже у 2 рази і складала 1972 кадри.

В Україні немає жодного тематичного парку. Успіх цієї справи в світі говорить про доцільність створення подібних об'єктів, в основу яких могла бути покладена ідея відтворення різних епох та періодів з історії України: трипільської культури, Давньої Русі, козацької доби тощо.

Також в Україні немає жодного казино міжнародного класу, подібного казино Монте-Карло, Атлантик-Сіті чи Лас-Вегаса. Повинен бути цілий гральний комплекс для того, щоб казино приваблювало іноземних туристів, з відповідною інфраструктурою, готелями, закладами ресторанного господарства. Сам гральний бізнес в Україні часто виявляється поза законом.

Таким чином, із закладів розважальної інфраструктури в Україні найбільше значення для розвитку туризму мають музеї як інституції, що зберігають, досліджують і популяризують предмети найрізноманітнішого призначення, виконуючи при цьому пізнавальну, розвиваючу та виховну функції [9, 7].

На тлі загальної тенденції розвитку світового туризму (крім двох останніх років пандемії) постає питання про роль України на світовому ринку розважальних послуг. Слід зазначити, що об'єктивно наша країна має всі передумови для інтенсивного розвитку мережі парково-розважальних закладів: особливості географічного положення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного й рекреаційного потенціалів [6, с. 51].

В Україні досвід організації тематичних розважальних парків надзвичайно малий, індустрія розваг представлена так званими «парками культури та відпочинку», пересувними «луна-парками» та аквапарками.

Тематичних парків, на зразок «Disneyland» на теренах України ще не побудовано. Можна сказати, що ринок тематичних парків знаходиться на стадії становлення, адже наявна туристична інфраструктура не задовольняє ні вітчизняних, ні іноземних туристів, а якість запропонованих атракціонів робить такі заклади розваг неконкурентоспроможними. Беручи до уваги той факт, що у прогнозах експертів ВТО серед найпопулярніших видів туризму вказується розважальний туризм, проблематика створення тематичних парків в Україні нині є актуальною [22, с. 67].

Соціально–економічний розвиток територій шляхом створення різноманітних тематичних парків є одним із пріоритетних напрямків рекреаційно–розважальної політики багатьох держав світу. Тематичні парки розвиваються як поліфункціональні заклади дозвілля, вони забезпечують реалізацію дозвіллево–розважальної програми значної кількості туристів, а також часто виступають основною складовою туристичних програм. Можна з впевненістю стверджувати, що функціонування тематичних парків є економічно вигідним для країни, адже приносить значні прибутки, а як результат – податкові надходження. Крім цього, залучаючи усіх охочих до пізнання, творчості, спорту та розваг, тематичні парки здатні суттєво покращити не тільки фізичне, а й моральне здоров'я суспільства. Відкриття тематичних парків в Україні здатне вирішити проблему дозвілля молоді, а також перешкоджатиме поширенню таких негативних соціальних явищ як злочинність, алкоголізм, наркоманія тощо. Разом з тим, можна окреслити коло проблем, які перешкоджають їхньому створенню на території України.

Основними причинами низького рівня розвитку тематичних парків розваг в Україні є: значна капіталоємність цих проектів; низький рівень довіри зарубіжних інвесторів через нестабільне фінансове становище країни; відсутності досвіду реалізації та управління подібними проектами у місцевих девелоперів; низька зацікавленість міжнародних операторів туризму та розваг українським ринком; невисокий середній дохід українця, його низька мобільність, недостатня місткість споживчого ринку паркових розваг;

недосконалість законодавчої бази; обмеженість асортименту запропонованих послуг; слабка інформаційна політика; політична нестабільність тощо. Усі ці фактори перешкоджають будівництву в нашій країні великих тематичних парків типу «Діснейленду» [28, с. 40]. В Україні представляється 24 економічно доцільним створення невеликих тематичних парків поблизу великих регіональних центрів.

Завданням наукових досліджень має стати подальше вивчення та узагальнення зарубіжного досвіду організації та діяльності тематичних парків, впровадження його у вітчизняну практику відповідно до економічних, політичних, національних, етнічних та інших умов; налагодження взаємодії між спеціалістами сфери дозвілля та органів державної влади. Для визначення перспектив розвитку тематичних парків необхідне проведення міждисциплінарних досліджень з урахуванням економічних, соціологічних, культурологічних, філософських, психологічних та педагогічних аспектів. В Україні поступово відбувається процес формування нормативно-технічної бази з питань, пов'язаних з утриманням, експлуатацією атракціонів. Розроблено та видано низку документів: «Положення про технічне утримання та безпечну експлуатацію паркових атракціонів» (1988 р), «Правила будови і безпечної експлуатації атракціонної техніки» (2006 р.) та ін. З 1993р. здійснює діяльність виробничо-технічний центр «Атракціон» (м. Кременчук), який займається ремонтом, оновленням та технічною експертизою атракціонної техніки в Україні. Проте, як свідчить вітчизняний досвід, у парках України повільно йде процес оновлення атракціонного потенціалу [32]. Популярним та перспективним в Україні на сьогоднішній день є створення аквапарків як специфічної форми тематичного парку, причому попит на них постійно зростає. Вони є привабливим об'єктом для інвестицій.

Дослідження Асоціації аквапарків України показали, що будівництво аквапарків обходиться інвесторам у середньому від 300 – 350 дол. за 1 м², якщо йдеться про відкриті аквапарки, і в 1100 – 1200 дол. за 1 м², при

зведенні критих парків. Тобто, в середньому, для будівництва відкритого аквапарку площею в 1 га потрібно близько 3,5 млн. дол. або 6 млн. дол. для будівництва аквапарку під дахом площею 5 тис. м². Кінцеву вартість може значно збільшити купівля дорогого водного атракціону або ландшафтний дизайн. Водночас збільшиться і конкурентоздатність об'єкта. Такі інвестиції повертаються через кілька сезонів, адже попит на аквапарки в Україні зростає. У будь-якому місті з населенням понад 300 тис. осіб розважальний комплекс типу аквапарк буде рентабельним і окупиться за кілька років,; за 3 – 4 сезони – відкриті аквапарки, 4 – 5 років – криті [28].

На підставі аналізу особливостей тематичних парків світу вдалося провести їх тематичне та регіональне групування та виявити перспективи розвитку подібних закладів в Україні. Серед стереотипів рекреаційної діяльності західного відпочинку Д.В. Ніколаєнко окреслив п'ятнадцять основних напрямів, одним з яких є тематичні парки, що поділяються за географічним принципом (у США і поза межами США) [1,с. 38]. Більш доцільне групування можна назвати за спеціалізацією: географічні, морські, космічні, історичні, атракціонів, сафарі–парки, гастрономічні, інші [2, с. 208].

На прикладі американської практики можливо фахівці виділяють такі сучасні напрями для імплементації тематичного парку в Україні:

1. Будівництво поліфункціональних закладів дозвілля. Окрім розваг, паркові комплекси повинні пропонувати широкий асортимент послуг і водночас реалізовувати просвітницьку, рекреаційну, соціальну, виховну, культурну, екологічну, спортивну функції;

2. Створення парків на рекультивованих територіях. Територіальних резервів для створення нових парків у містах вкрай мало. Тому рекультивація, тобто відновлення порушених територій, є одним із способів збільшення площі парків у містах. Сучасна будівельна техніка дозволяє переміщати великі обсяги ґрунту, створювати штучний рельєф, водні об'єкти із заданими властивостями. Тенденція створення парків на місці колишніх звалищ, знесеної виробничої та складської забудови набуває все більшого

поширення, особливо у великих містах, де найбільш гостро відчувається дефіцит територіальних ресурсів;

3. Застосування діснеївської моделі паркового дозвілля, що передбачає високий естетичний рівень паркового середовища, кваліфікований персонал і відповідну якість роботи, єдність усіх елементів паркової території (природи, споруд, екскурсійних стежок, тематичних зон, дизайну, торговельних центрів) та їх підпорядкованість одній меті, організацію дозвілля сім'ї, а не лише окремих її членів, суворе дотримання правил поведінки в парку, поєднання різних видів і форм діяльності, постійні технічні вдосконалення, оновлення тематичних заходів і вистав;

4. Запровадження принципів сталого розвитку у діяльності паркових закладів. Що полягає у раціональному плануванні паркової території, оптимальному використанні обмежених ресурсів та застосуванні природо–, енерго– і матеріалозберігаючих технологій, адаптація атракціонів до людей з обмеженими можливостями, розробка та організація еколого–освітніх програм для молоді, особливо дітей, спрямованих на розвиток особистості, екологічного виховання і свідомості, дбайливого ставлення до навколишнього середовища;

5. Співпраця розважальних парків з волонтерськими центрами, наприклад, допомога в облаштуванні тематичних зон. Мотивація волонтерів не зводиться лише до альтруїстичного — «бути корисним суспільству». Люди різного віку та професій беруть активну участь у волонтерській діяльності з різних причин: щоб задовольнити свої потреби (професійні, культурні, просвітні), поспілкуватися з однодумцями, прилучитися до суспільно корисної діяльності, активно відпочити тощо;

6. Своєчасне врахування бажань і потреб відвідувачів і їх якісне задоволення. Соціологічні служби парків систематично вивчають запити відвідувачів, їх бажання та потреби. Це дає змогу вдосконалити систему управління парками, підвищити кваліфікацію аніматорів, поглибити просвітницько–розважальну роботу, забезпечити відвідувачам належний

відпочинок. А також, на підставі соціологічних досліджень формуються вимоги до плану роботи та організації паркових заходів, розробляються методи та прийоми роботи з дітьми, організації сімейного відпочинку, обслуговування осіб похилого віку [17, с. 82];

7. Розвиток техно–парків. Ці інноваційні центри розваг дозволяють за допомогою найсучаснішої електронної техніки зануритись у минуле чи майбутнє, у космос чи під землю, у найпотаємніші глибини світового океану чи в не менш привабливий світ людського організму. У парку практикуються різноманітні засоби розваг, що базуються на використанні найсучасніших зразків атракціонної техніки: «адреналінових» печер, тунелів, гір, водоспадів, фантастичних атракціонів, спеціальних механізмів, що змушують рухатись весь цей анімаційний світ;

8. Розвиток шоу–парків. Великий інтерес туристів викликають анімаційні за своєю сутністю шоу–парки, тематичною основою в яких можуть бути історичні події, культура і побут етносів, кінопригоди тощо. «Ініціатором» створення таких парків був Голлівуд. Саме в надрах найвідомішої кінофабрики світу на студії «Universal Studios» був створений перший кінопарк. Тут відвідувачі можуть стати споглядальниками і учасниками різноманітних сцен з найвідоміших голлівудських фільмів: «Індіана Джонс», «Щелепи», «Термінатор», «Парк юрського періоду»;

9. Створення вітчизняної організації, пріоритетними завданнями якої є вивчення паркових проблем, організація профільних з'їздів та конференцій, промоція закладів розважальної спрямованості. Наприклад, у США було створено Національну асоціацію парків і рекреації, Інститут управління у сфері дозвілля та розваг, Федеральну службу тематичних парків, які виконують сертифікацію та стандартизацію закладів, проводять значну інформаційну, методичну та наукову роботу з питань дозвілля, видають свої журнали, утримують центри підвищення кваліфікації спеціалістів, співпрацюють із рекреаційними та розважальними закладами різних країн світу;

10. Організація послуг з розміщення та харчування. Важливим процесом у тематичних парках є організація харчування та створення мереж закладів ресторанного господарства, адже зазвичай відвідувачі проводять там цілий день. У ресторанах при парках забезпечується високий рівень комфортності з урахуванням тематики парку за рахунок створення відповідного інтер'єру, обладнання зручними і незвичайними меблями, високоякісного обслуговування і створення особливої атмосфери у закладі. Тут відвідувачі можуть замовляти організацію обслуговування урочистих і офіційних прийомів, конференцій, сімейних подій, свят і т.д. Поширеними є гриль-бари та експрес-бари, які розміщують поблизу місць найбільшого скупчення людей. Важливою складовою тематичних парків є готельне господарство, від якого також залежить кількість відвідувачів. При парках зазвичай функціонують різні типи готельних закладів: сімейні, тематичні, туристсько-екскурсійні та курортні готелі, авто- та мотокемпінги, курортні мотелі, хостели та ін.

Отже, в Україні є потенціал розвитку тематичних парків масштабу США. Серед переваг можна зазначити географічне положення, історію країни, рельєф, клімат та ін. Головною проблемою заснування тематичних парків в Україні можна назвати значну капіталоємності цих проектів; низький рівень довіри зарубіжних інвесторів через нестабільне фінансове становище країни; відсутності досвіду реалізації та управління подібними проектами у місцевих девелоперів; низьку зацікавленість міжнародних операторів туризму та розваг українським ринком; невисокий середній дохід українця, його низьку мобільність, недостатню місткість споживчого ринку паркових розваг; недосконалість законодавчої бази; обмеженість асортименту запропонованих послуг; слабку інформаційну політику; політичну нестабільність тощо. Таким чином, першими кроками до успішного введення тематичних парків в індустрію туризму України мають бути: навчання персоналу, орієнтація не на кількість, а на якість, підвищення заробітної плати тощо. [34]

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши літературу, можна зробити висновок, що тематичні парки це парки розваг, в яких знаходяться атракціони, навколишнє середовище та працівники якого стилізовано в певній тематиці, прикладом такого парку можна зазначити Діснейленд в США. Тематичні парки, зазвичай є багатофункціональними, але основною функцією, є задоволення потреб клієнтів парку розваг.

Розваги перетворились на світові індустрію з великими доходами. В багатьох країнах створюються нові концепції для залучення туристів. Чималу роль має застосування тематичних парків відпочинку в якості турпродукту. Кожен парк повинен мати своїх постійних гостей, отже, при благоустрою парку повинно бути створення таких умов, при яких гості, покидаючи парк, хотіли б повернутись до нього знову.

Тематичні парки, займають особливе місце в індустрії туризму США. Звернувши увагу на основні тематичні парки США, можна зробити висновок, що з кожним роком, до настання пандемії COVID-19, тематичні парки приносили багатомільйонні доходи країні, що свідчать про їх величезну роль в туризмі США. Також слід розмежувати масові розваги і розваги індивідуального характеру. Розваги, ефекти, постановки можуть спеціально організовуватись або виникати стихійно. Основні функції галузі – створення настрою, виховання і розвиток особистості. Виконуючи ці функції, індустрія розваг бере участь в виробництві робочої сили, сприяє збільшенню людського капіталу. Ціллю проектування тематичного парку являється створення необхідних умов, від наявності яких залежить процес відпочинку і розваг.

На сьогоднішній день тематичні складають конкуренцію туристичним місцям, котрі мають більшу кількість історичних і культурних пам'яток. Відпочинок у тематичних парках пов'язує в собі розважальний і пізнавальний процеси, націлений на велике коло відвідувачів і відповідно

потребам сучасної людини, що являє собою перспективним напрямком в туристичній діяльності.

Отже, тематичні парки розваг – це комплексні рекреаційні підприємства, які задовольняють розважально–пізнавальні потреби туристів під час відпочинку, і являються невід’ємною складовою туристичної індустрії. Окрім атракціонів, багато з яких є втіленням технічних досягнень людства, тематичні парки пропонують своїм відвідувачам інтерактивні ігри, вистави, концерти, конкурси, шоу–програми, що відбуваються на спеціально призначеній території.

Важливим чинником функціонування тематичних парків є використання сучасних інноваційних технологій – комп’ютерних систем, лазерних і світлових установок, анімаційних декорацій, цифрових проєкцій та ін., що дозволяє роботи різноманітні світлозвуківі і оптичні ефекти та створювати особливу атмосферу свята. Основною метою діяльності таких парків – створення сприятливих умов для активного і веселого відпочинку відвідувачів різних вікових та соціальних категорій. Віртуальний світ розважальних парків найбільш колоритно представлений у США. Ця країна є лідером серед інших регіонів, адже за рівнем інновацій та унікальністю атракціонів, капіталомісткістю, пропускнуою здатністю, величиною доходів, різноманітністю тематик і програм перебування відвідувачів парки розваг США випереджає будь–яку іншу країну світу.

На відміну від США, в Україні досвід організації тематичних розважальних парків незначний, індустрія розваг представлена так званими «парками культури і відпочинку», пересувними «луна-парками» та аквапарками. Створення тематичних парків на теренах України є актуальним та перспективним, оскільки наша держава має усі необхідні умови та ресурси для розвитку такого напрямку. Функціонування тематичного парку міжнародного зразка сприятиме збільшенню туристичних потоків, податкових надходжень, розвитку внутрішнього та в’їзного туризму, створення позитивного туристичного іміджу України.

РЕЗЮМЕ

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів, висновків, списку використаної літературних джерел. Обсяг кваліфікаційної роботи складає 71 сторінка. Список використаних джерел становить 43 наукових видань, офіційних сайтів та інтернет ресурсів.

В кваліфікаційній роботі бакалавра описуються тематичні парки США як туристичний ресурс країни, місце тематичних парків в індустрії США, особливості їх організації та надання послуг туристам у тематичних парках розглядаються тематичні парки та їх роль в індустрії туризму США.

Ключові слова: тематичні парки, парки розваг, Діснейленд, розваги, COVID-19, тематичні парки на теренах України.

RESUME

The qualification work of the bachelor consists of three sections, conclusions, the list of the used literary sources. The volume of qualification work is 71 pages. The list of used sources is 43 scientific publications, official websites and Internet resources.

The bachelor's thesis describes US theme parks as a tourist resource of the country, the place of theme parks in the US industry, features of their organization and provision of services to tourists in theme parks, theme parks and their role in the US tourism industry.

Keywords: theme parks, amusement parks, Disneyland, entertainment, COVID-19, theme parks in Ukraine.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ap J. Theme Parks and Attractions. The Hong Kong Polytechnic University, 2009. 78 p.
2. Лейман А. С., Мироненко Н. Г. Функціональна спеціалізація тематичних парків світу. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2015. №3. С. 24–27.
3. Александрова А., Сединкина О. Тематические парки мира: Учебное пособие. Москва: КноРус, 2011. 208 с.
4. Барабанщикова Н. А., Белова Е. С. Роль тематических парков в современном обществе. *Евразийский Союз Ученых*. 2020. № 5 (74). С. 14–17. URL: file:///C:/Users/lebed/Downloads/rol-tematicheskikh-parkov-v-sovremennom-obschestve.pdf (дата звернення: 20.04.2021).
5. Бгатов А. П., Бгатов Д. А. География тематических парков в Европе. *География международного туризма: Монографический сборник / под ред. А. Ю. Александровой и Н. С. Мироненко*. Москва: МГУ, 2003. С. 210–228.
6. Організація готельного господарства: Навч. посібник / Головка О. М., Кампов Н. С., Махлинець С. С., Симочко Г. В. Київ: Кондор, 2011. 410 с.
7. Задиляк А. С. Сучасні проблеми туризму в Україні. *Сучасні тенденції розвитку туризму: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Ч. II. Миколаїв: МФ КНУКІМ, 2015. С.35–37.
8. Коваль П. Ф., Алешугіна Н. О., Андреева Г. П. Развитие развлекательного сектора туристической индустрии как засіб зміцнення туристического потенциала Украины. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № (108). С. 78–84.
9. Мальська М. П., Антонюк Н. В. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник. Київ: Знання, 2008. 661 с.

10. Нельзина О. Ю., Огороков А. В., Поляков Т. П. Тематические парки как учреждения музейного типа: проблемы и перспективы. Москва: Институт Наследия, 2019. 288 с.
11. Нагибина И. Ю. Значения парковых зон для жителей городской среды. *Молодой ученый*. 2014. № 20 (79). С. 84–85.
12. Абулела Н. Тематические парки: от Микки Мауса к Феррари: Конспект лекции. Москва: Московский институт социально-культурных программ, 2014. 18 с.
13. Петрова І. В. Сутність та особливості становлення індустрії дозвілля. *Культура і сучасність*. 2009. № 2. С. 87–92.
14. Родионов И. М. Парк развлечений как инновационная форма культурно-досуговой деятельности, *Молодой ученый*. 2010. № 5 (16). С. 231–234. URL: <https://moluch.ru/archive/16/1528/> (дата звернення 09.04.2021).
15. Рудницька К. В., Шипунова В. О. Географічний аналіз тематичних парків у світі та в Україні та перспективи їх створення у Кривому Розі. Кривий Ріг, 2018. 115 с.
16. Савчук Л. Суть, групування та перспективи розвитку тематичних парків світу. *Вісник львівського університету*. 2013. №43. С. 82–91.
17. Смаль І. В. Основи географії рекреації і туризму: Навч. посіб. Ніжин: В-во НДПУ імені Миколи Гоголя, 2004. 264 с.
18. Смочко Н. М., Кук Т. Тематичні парки як поліфункціональні заклади дозвілєвого комплексу рекреаційної системи. *Міжнародний та національний досвід суспільно-географічного розвитку туристичної галузі в умовах євроінтеграції: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції*. Мукачево: РВВ МДУ, 2018. С. 76–80.
19. Теодорович Л. В. Тематичні парки: практичні аспекти доцільності створення в Україні. *Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки*. 2016. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_4_18 (дата звернення: 20.04.2021).

20. Трошкіна О. А., Калашнікова В. В. Класифікація тематичних парків. *Проблеми розвитку міського середовища*. 2013. №9. С. 196–201.
21. Ярошенко Н. Н. Воспитательный потенциал современной индустрии досуга. *Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусств*. 2015. №4 (44). С. 28–35. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/vospitatelnyu-polentsial-sovremennoy-industrii-dosuga> (дата звернення: 07.04.2021).
22. Державна служба статистики України. 2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 09.04.2021).
23. История Диснейленда. 2013. URL: <https://tourist-area.com/istoriya-turizma/istoriya-disneylenda> (дата звернення: 09.04.2021).
24. История парков развлечений. 2013. URL: <https://tourist-area.com/istoriya-turizma/istoriya-parkovrazvlecheniy> (дата звернення: 07.04.2021).
25. Індустрія розваг. URL: https://leksika.com.ua/10440722/turizm/industriya_rozvag (дата звернення: 07.04.2021).
26. Лекція 2. Основні поняття, терміни та категорії географії туризму. 2016. URL: <http://lecture.in.ua/lekciya-2-osnovni-ponyattya-termini-ta.html> (дата звернення: 03.04.2021).
27. Магічний світ Діснейленду: як потрапити в дитинство. 2017. URL: https://24tv.ua/lifestyle/svit_disneylendu_yak_potrapiti_v_ditinstvo_n817860 (дата звернення: 09.04.2021).
28. Офіційний сайт «Парку Київська Русь». 2019. URL: <http://www.parkkyivrus.com> (дата звернення: 09.04.2021).
29. Перспективи використання об'єктів індустрії розваг для розвитку туризму. 2010. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/miho4.htm (дата звернення: 03.04.2021)

30. Робота парку як дозвіллевого центру. 2019. URL: http://epidruchniki.com/content/500_22Robota_parku_yak_dozvillevogo_centry.html (дата звернення: 05.04.2021).
31. Тематические парки мира как объекты туризма. 2017. URL: https://studwood.ru/1093934/turizm/industriya_tematicheskikh_parkov_mire (дата звернення; 04.04.2021).
32. Amusement and Theme Parks – Statistics & Facts. 2018. URL: <https://www.statista.com/topics/2805/amusement-and-theme-parks/> (дата звернення: 09.04.2021).
33. Amusement Parks Industry in the US. 2017. URL: www.ibisworld.com/industry-trends/market-researchreports/arts-entertainment-recreation/amusement-parks.html (дата звернення: 09.04.2021).
34. Roller Coaster DataBase. 2019. URL: <https://rcdb.com/> (дата звернення: 04.04.2021).
35. Родіонов І. М. Парк розваг як інноваційна форма культурно-дозвіллевої діяльності. *Молодий вчений*. 2010. № 5 (16). Т. 2. С. 231–234. URL: <https://moluch.ru/archive/16/1528/> (дата звернення: 03.04.2021).
36. НВ LIFE URL: <https://life.nv.ua/blogs/otpusk-po-amerikanski-bezumnye-atraktsiony-i-dlinnye-ocheredi-2458232.html> (дата звернення: 09.04.2021).
37. Amusement Parks Industry in the US. 2017. URL: www.ibisworld.com/industry-trends/market-researchreports/arts-entertainment-recreation/amusement-parks.html (дата звернення: 09.04.2021).
38. AECOM's Theme Index and Museum Index Reports (2010–2018). 2018. URL: <https://www.aecom.com/theme-index/> (дата звернення: 09.04.2021).
39. Roller Coaster DataBase. 2019. URL: <https://rcdb.com/> (дата звернення: 08.04.2021).
40. Kushnerov.com Ілюстрований блог URL: https://www.kushnerov.com/2017/08/27/kennedy_space_center_cape_canaveral-rocker-park-excursion/ (дата звернення: 06.04.2021).

41. BBC News, Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51870285> (дата звернення: 08.04.2021).

42. Zizuhotel. URL: <https://zizuhotel.ru/uk/gadzhety-i-snaryaga/chto-vy-dumaete-o-tematicheskikh-parkah-kratko-tematicheskie/> (дата звернення: 08.04.2021).

43. Божко В. Н. Основные приемы создания тематизированного пространства в тематическом развлекательном. *Architecture and Modern Information Technologies*. 2016. № 3 (36). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-priemy-sozdaniya-tematizirovannogo-prostranstva-v-tematicheskom-razvlekatelnom-parke> (дата звернення: 08.04.2021).